

Vanhentumista koskeva oikeudellinen sääntely

Kia Kämäräinen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vanhentumista koskeva oikeudellinen sääntely

Kia Kämäräinen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2021

Kia Kämäräinen

Vanhentumista koskeva oikeudellinen sääntely

Vuosi 2021 Sivumäärä 50

Opinnäytetyössä käsitellään rikosoikeudellista sekä siviilioikeudellista vanhentumista. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, mitä tarkoitetaan rikos- ja siviilioikeudellisella vanhentumisella, millainen on voimassa oleva lainsäädäntö vanhentumisen osalta ja miksi vanhentumisesta säädetään Suomen lainsäädännössä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on koota aiheesta kiinnostuneelle lukijalle tarpeellinen tieto aiheesta. Opinnäytetyössä avataan eri käsitteitä, lakeja ja lainvalmisteluaineistoja ja pyritään selvittämään edellä määritellyt kysymykset. Tutkimuksessa on hyödynnetty voimassa olevaa lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä, oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta.

Sekä siviilioikeudellisella-, että rikosoikeudellisella vanhentumisella halutaan turvata yksilön oikeusturva ja perusoikeudet. Seuraamuksien tuomitseminen tai periminen yksilöltä on kohtuutonta ajankulumisen vuoksi ja näin ollen vanhentumista koskevalla lainsäädännöllä pyritään suojaamaan henkilön oikeuksia.

Rikosoikeudellinen vanhentumisen keskeisin muoto on syyteoikeuden vanhentuminen. Muita rikosoikeudellisen vanhentumisen muotoja on tuomitsemisvanhentuminen ja tuomion täytäntöönpano-oikeuden vanhentuminen. Kaikissa näissä vanhentumisen muodoissa menetetään oikeus joko tuomita tai panna rangaistus täytäntöön ajan kulumisen vuoksi. Rikoksille säädetään niiden laatuun perustuen eri piruisista vanhentumisajoista rikoslain 8 luvussa. Mikäli rikoslain 8 luvussa tarkoitetun pykälän mukaan tuomitsemis- tai täytäntöönpano-oikeus on vanhentunut, on syyte hylättävä tai täytäntöönpano lopetettava.

Siviilioikeudellisen vanhentumisen osalta opinnäytetyössä käsitellään velan vanhentumista. Velka vanhentuu kolmessa vuodessa, mutta sen vanhentumisen voi katkaista. Kolmen vuoden vanhentumisaika velalle olisi kohtuuton velkojan kannalta, mutta pidempi vanhentumisaika kohtuuton velallisen kannalta. Mikäli velkoja ei peri velalliselta velkaa ajan kuluessa, velallinen luulee velan olevan kuitattu ja velan periminen velalliselta olisi kohtuutonta. Velan vanhentumisesta säädetään laissa velan vanhentumisesta.

Asiasanat: vanhentuminen, rikosoikeus, rikosoikeudellinen vanhentuminen, velan vanhentuminen

Kia Kämäräinen

Limitation in civil and criminal law

Year 2021

Pages

50

The theme presented in this thesis is the statute of limitation in criminal law and the statute of limitation in civil law. The aim of this thesis was to clarify what a statute of limitation in both criminal and civil law means, what kind of legislation is now ruling in the statute of limitation and why a statute of limitation is included in Finnish legislation. The thesis collected for a reader interested in this topic all the necessary information about civil and criminal laws statutes of limitation. The thesis concepts considered were; the law, juridical literature, legislation and government bills .

By having both a civil and a criminal statute of limitation law it is meant to protect ones legal protection and fundamental rights. Conviction sanctions or recovery of claims is unreasonable for an individual due to the passage of time. This has been interpreted to be against an individual's due process and fundamental rights. The most common form of statute of limitation in criminal law is prosecution limitation. Other forms of limitation in criminal law are exemptions preventing sentencing as punishment and lapsing of a sentenced prison sentence. In all forms of statute of limitation in criminal law the right to convict ceases due to the passage of time. In the Finnish penal code there is punishment decreed by law for crimes based on the graveness of the offence. If the offence is out of the date, by the Finnish penal code the charge must be overruled.

In the thesis the statute of limitation in civil law was researched in relation to debt expiration. Debt is outdated in three years, but it can be disrupted. The three years period of limitation would be unreasonable from the point of view of the creditor, but a longer time would be unreasonable from the point of view of the debtor. If the creditor does not inherit the debt as time passes, the debtor may think the debt is set off and collection of the debt would be unreasonable. In relation to debt expiration the Finnish penal code decrees an act on the statute of limitations on debt.

Keywords: statute of limitation, criminal law, civil law

Lakiluettelo

Oikeudenkäymiskaari 4/1734

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997

Laki liiketoimintakiellosta 1059/1985

Laki julkisesta haasteesta 729/2003

Laki velan vanhentumisesta 728/2003

Perustuslaki 731/1999

Rikoslaki 39/1889

Vahingonkorvauslaki 412/1974

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön tavoitteet ja metodi.....	7
3	Vanhentuminen	8
4	Rikosoikeudellinen vanhentuminen	9
5	Rikoksen määritelmä.....	10
6	Syyteoikeuden vanhentuminen	12
6.1	Syyteoikeuden vanhentumisajan laskeminen	14
6.2	Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen	16
6.3	Syyteoikeuden vanhentumisen jatkaminen.....	17
7	Tuomitsemisvanhentuminen	20
8	Rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentuminen.....	21
9	Muita vanhentumiseen vaikuttava seikkoja.....	24
10	Siviilioikeudellinen vanhentuminen.....	25
11	Rikosoikeudellista vahingonkorvausta koskeva oikeudellinen sääntely	26
12	Velan vanhentumisaika	29
13	Velan vanhentumisajan katkaiseminen.....	30
13.1	Velan vanhentumisen vapaamuotoinen katkaiseminen	31
13.2	Velan vanhentumisen oikeudellinen katkaisu	32
14	Velan lopullinen vanhentuminen	35
15	Ulosottoperusteen vanhentumisaika.....	36
16	Velan vanhentumisen vaikutukset	39
17	Yhteenveto	41
18	Pohdintaa.....	46
	Lähteet.....	49

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan sekä siviilioikeudellista että rikosoikeudellista vanhentumista. Vanhentumisesta on olemassa paljon oikeuskirjallisuutta, mutta aiheesta ei ole kirjoitettu juurikaan opinnäytetöitä, joten aiheen tutkiminen tuntui tarkoituksenmukaiselta. Vanhentuminen koskee monioikeudellisia oikeuksia ja veloitteita ja vanhentuminen on keskeinen aihe oikeustoimissa. Vanhentuminen tarkoittaa jonkin oikeuden raukeamista eli oikeudenmenetystä, ellei oikeutta ole saatettu voimaan jossakin lain säätämässä tai sopimuksessa määritellyssä määräajassa.

Opinnäytetyössä tarkoituksena on saada vastaukset kysymyksiin: mitä vanhentuminen on, mitä se sisältää, mitä erilaisia oikeudellisia vanhentumisen muotoja on olemassa ja miten vanhentuminen esiintyy rikos- tai siviiliprosessin erivaiheissa.

Opinnäytetyössä käsitellään rikosoikeudellisen vanhentumisen muotoja eli syyteoikeuden vanhentumista, tuomitsemisvanhentumista ja rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentumista. Rikoksen tekopäivä on olennaisen tärkeä tieto vanhentumista koskevan lainsäädännön osalta. Koski vanhentuminen sitten syyteoikeuden tai tuomion täytäntöönpano-oikeuden vanhentumista, vanhentumisaika yleisesti ottaen lasketaan tästä päivästä. Olennaisen tärkeää opinnäytetyössä on ollut myös selvittää, mikä on rikos ja miten rikoksen tekopäivä määritellään.

Siviilioikeudellisen vanhentumisen osalta tutkin velan vanhentumista ja siihen olennaisesti liittyvää muuta lainsäädäntöä. Opinnäytetyössä on tarkastelu yleislakia, eli lakia velan vanhentumisesta sekä ulosottokaarta ja niiden yhteyttä sekä vaikutusta velan vanhentumisaikaan. Saatavan vanhentumisesta voidaan säätää toisessa laissa, kuin laissa velan vanhentumisesta, jolloin saatavan vanhentumisesta otetaan kyseinen erityislaki huomioon. Velan vanhentumisen voi katkaista joko vapaamuotoisesti tai oikeudellisesti. Pääsääntöisesti katkaisutoimi on velkojan edunmukaista ja pääasiallisena intressinä on velan takaisin saanti ja näin ollen velan vanhentumisen katkaisu jää mitä todennäköisimmin velkojan vastuulle. Mikäli velan vanhentumista ei katkaista ajoissa, katsotaan velan lakkaavan ja velkojalla ei ole mahdollisuutta ilman velallisen omaa halukkuutta suorittaa velka takaisin.

2 Opinnäytetyön tavoitteet ja metodi

Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut selvittää tällä hetkellä voimassa olevaa lainsäädäntöä oikeudellista vanhentumista eli oikeuden menettämistä koskien. Opinnäytetyön tavoitteena

on tutkia vanhentumista koskevaa lainsäädäntöä mahdollisimman lukijaystävällisesti, siten että aiheesta täysin tietämätönkin henkilö kykenisi ymmärtämään mihin kaikkeen vanhentuminen vaikuttaa oikeudellisesta näkökulmasta. Oikeudellista vanhentumista koskevaa sääntelyä on selvitetty lainsäädännön, oikeuskirjallisuuden sekä esimerkkien avulla.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin oikeusdogmatiikkaa eli lainoppia. Oikeusdogmatiikka on lainopillinen tutkimusmuoto, joka perustuu voimassa olevien oikeuslähteiden varaan ja tarkoituksena on tutkia oikeusjärjestystä eli sitä, millaisia normeja oikeusjärjestyksessä on voimassa.¹ Oikeusdogmatiikka siis tutkii oikeusnormeja ja niiden taustalla olevia ajatussisältöjä. Tarkoituksena näin ollen on tulkita oikeusnormeja ja niiden tulkintaa ja sitä, miten ne halutaan tulkittavaksi. Lainopillisessa tiedon hankinnassa tarkastellaan voimassa olevan oikeusjärjestyksen lisäksi lain soveltamistoimintaa eli julkista valtaa käyttävien viranomaisten tulkintaa voimassa olevasta oikeusjärjestyksestä.²

Opinnäytetyö perustuu tällä hetkellä voimassa olevaan lainsäädäntöön sekä aiheeseen liittyvään oikeuskirjallisuuteen, hallituksen esityksiin ja oikeuskäytäntöön. Opinnäytetyössä lähteinä on tutkittu myös laajalti olennaisesti aiheeseen liittyviä hallituksen esityksiä sekä oikeuskirjallisuutta. Tärkeimmät tässä opinnäytetyössä käytetyt lähteet ovat rikoslaki (39/1889), laki velan vanhentumisesta (728/2003) sekä hallituksen esitykset HE 45/2001 ja HE 187/2002.

Aihe on rajattu koskemaan sekä siviilioikeudellista -että rikosoikeudellista vanhentumista sen olennaisimmilta osin. Rikosoikeudellisen vanhentumisen osalta opinnäytetyössä on erityisesti perehdytty syyteoikeudelliseen vanhentumiseen sekä tuomitsemisen estävään vanhentumiseen ja rangaistuksen tuomitsemiseen estävään vanhentumiseen. Siviilioikeudellisen vanhentumisen osalta opinnäytetyössä on perehdytty velan vanhentumista sääntelevään yleislakiin eli lakiin velan vanhentumisesta. Kaikkia velkoja koskien lakia velan vanhentumisesta ei noudateta, vaan niistä on säädetty toisessa laissa, jota kutsutaan tässä yhteydessä erityislakiin. Tässä opinnäytetyössä ei kuitenkaan ole perehdytty näihin erityislakeihin.

3 Vanhentuminen

Vanhentuminen tarkoittaa jonkin oikeuden menettämistä ajan kulumisen vuoksi. Oikeudellisesta näkökulmasta katsottuna, kun jonkin oikeuden syntymisestä on kulunut paljon, tulee oikeuden täytäntöönpano yksilön näkökulmasta katsottuna kohtuuttomaksi.³

¹ Kaisto 2005, 164.

² Hirvonen 2011, 36.

³ Frände 2005, 299.

Siviilioikeudellisesti vanhentumisen säätelyllä tavoitellaan velkasuhteiden selkeyttä ja suojaamaan yksilön luottamusta vallitsevaan oikeustilaan. Tilanne, missä henkilöllä on velkaa ja häneltä ei ole vaadittu suoritusta, alkaa velallinen luottamaan siihen, että velkaa ei ole enää olemassa. Suomen lainsäädännön mukaan olisi kohtuutonta yksilön kannalta alkaa perimään velkaa useiden kymmenien vuosien jälkeen, ilman että perintätoimia olisi suoritettu välissä.⁴ Rikosoikeudellisen vanhentumisen tavoitteet ovat samankaltaisia, kuin siviilioikeudellisen vanhentumisen tavoitteet. Vanhentumislainsäädännön tavoitteet rikosoikeudessa perustuvat myös luottamuksen ylläpitämiseen vallitsevaa oikeustilaa sekä yksilön perusoikeuksia kohtaan. Tätä perustellaan muun muassa sillä, että todisteiden luotettavuuteen heikkenemisellä rikosprosessissa, mikäli tapahtumasta on kulunut runsaasti aikaa.⁵

4 Rikosoikeudellinen vanhentuminen

Rikosoikeudellinen vanhentuminen tarkoittaa sitä, että rikoksesta ei voida enää tietyn laissa määrätyn ajan jälkeen saa syyttää henkilöä rikoksesta, tuomita seuraamusta tai panna tuomittua rangaistusta täytäntöön.⁶ Vanhentuminen siis voi toisinaan estää syytteen nostamisen, henkilön tuomitsemisen tai rangaistuksen täytäntöönpanon.⁷ Rikosoikeudellista vanhentumista on kolmea eri tyyppiä: syyteoikeuden vanhentuminen, tuomitsemisvanhentuminen ja rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentuminen.⁸ Rikosoikeudellisesta vanhentumisesta on säädelty erikseen rikoslain 8 luvussa.

Hallituksen esityksessä 45/2001 rikosoikeudellisen vanhentumisen tarpeellisuutta Suomen lainsäädännössä on perusteltu useamman eri seikan pohjalta. Tilanteessa, missä rikoksen tekopäivästä on kulunut paljon aikaa rikoksen saama huomio ei ole enää niin suuressa asemassa ja vaatimukset syyllisen rankaisemisesta heikentyvät. Myös rikoksen asianomistajien korvausvaatimusten hyvityksen tarve usein ajan myötä vähenee.⁹

Lisäksi hallituksen esityksen 45/2001 mukaan vanhentumisella on tarkoitus suojata yksilön oikeusturvaa. Mitä pidempi aika teosta on, sitä vaikeampaa on hankkia luotettavaa todistelua, mikä tukisi vastaajan syyllisyyttä.¹⁰ Psykologien lausuntojen mukaan, myös henkilötodistajien muistikuvat ovat herkkiä muuttumaan ajan myötä. Mitä pidempi aika rikoksesta on kulunut, sitä vaikeampi on selvittää luotettavalla tavalla, mitä on todella tapahtunut.¹¹ Suomen

⁴ Virtanen 2011, 525.

⁵ Tolyanen 2006, 2.

⁶ Frände 2005, 299.

⁷ Boucht ym 2019, 173.

⁸ Frände 2005, 299.

⁹ HE 45/2001, 3.

¹⁰ HE 45/2001, 1.

¹¹ Boucht ym 2019, 173.

perustuslain 2 luvun 21 §:ssä säädetään yksilön oikeussuojasta, minkä mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi viivästyksettä ja asianmukaisesti.

Rikosoikeudellisen vanhentumisen sisällyttämisen tärkeyttä perustellaan myös sillä, että rangaistuksen tarpeen on oltava suhteessa rikoksen tekemisestä kuluneeseen aikaan. Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että vähäisemmät rikokset vanhentuvat vakavampia rikoksia nopeammin.¹² Rikosoikeudellisen vanhentumisen säatelemisessä on otettu myös rikoksen vakavuus huomioon. Mitä vakavampi rikos on, sitä enemmän aikaa rikoksen selvittelylle tulee varata ja sitä pidempi rikoksen vanhentumisaika on. Tätä pidetään yhtenä rikosoikeudellisen vanhentumisen tärkeimpänä perusteluna. Rikoksia pyritään torjumaan ja ehkäisemään rangaistuksilla. Rikoksien torjuminen ja ehkäiseminen rangaistuksilla ei vaadi sitä, että vanhoista rikoksista rangaistaan, vaan tärkeämpää on, että rikoksista rangaistaan nopeasti.¹³

Nopea reagointi yhteiskunnan sääntöjen rikkomiseen ja seuraamuksen tuomitseminen nopeasti antaa yhteiskunnalle käsityksen siitä, että yhteiskunnan sääntöjä ei voi rikkoa seuraamuksetta. Reagoimalla rikoksiin nopeasti, pyritään luomaan luottamusta oikeusjärjestelmään. Mikäli rikoksia ei saada kohtuullisessa ajassa selvitettyä, voidaan pohtia sitä, onko järjestelmässä jotain vikaa.¹⁴ Edellä mainitut seikat muodostavat koko Suomen rikosoikeudellisten vanhentumissäännösten perustan.¹⁵

5 Rikoksen määritelmä

Rikos on teko tai laiminlyönti, jolle on laissa säädetty rangaistus.¹⁶ Rikosten rangaistavuudesta on säädetty rikoslaissa (39/1889). Jotta teko määriteltäisiin rikokseksi, tulee sen täyttää rikoksen edellytykset, jotka jaotellaan kolmiosaisesti tunnusmerkistön mukaisuuteen, oikeudenvastaisuuteen ja syyllisyyteen.¹⁷

Jotta teko voidaan todeta rikokseksi, tulee teon täyttää rikosentunnusmerkistö.¹⁸ Teosta on tarkasteltava, täyttääkö teko jonkin rikoslain säännöksen edellyttämän tunnusmerkistön. Rikoksen tunnusmerkistön tärkeimmät piirteet ovat teko, kausaliteetti, teon huolimattomuus, tahallisuus ja tuottamus.¹⁹

¹² Frände 2005, 299.

¹³ Boucht ym 2019, 173.

¹⁴ Tolvanen 2006, 2.

¹⁵ Boucht ym 2019, 173.

¹⁶ Heinonen, O 2004, SIVU(johdanto).

¹⁷ Boucht & Frände 2019, 20.

¹⁸ Boucht 2019, 20

¹⁹ Frände 2005, 9.

Kun teon rikoksentunnusmerkistöä tarkastellaan, tarkastellaan myös teon oikeudenvastaisuutta. Vaikka teko on tunnusmerkistön vastainen, on siitä tarkasteltava, onko teko kuitenkin luokiteltava sallituksi. Jotta teko, joka täyttää rikoksentunnusmerkistön voidaan katsoa oikeutetuksi, tulee tilanteessa olla käsillä jokin oikeuttamisperiaatteista. Oikeuttamisperiaatteita ovat esimerkiksi hätävarjelu ja pakkotila. Mikäli tekoon ei voida soveltaa mitään oikeuttamisperiaatteista on teko oikeudenvastainen eli laitton.²⁰

Teon rikostunnusmerkistön täyttämisen ja oikeudenmukaisuuden tutkimisen jälkeen tulee tutkia henkilön syyllisyys. Kun teon rikoksentunnusmerkistön täyttäminen ja oikeudenvastaisuus on tutkittu, syntyy vahva oletus siitä, että kyseessä on rikos. Tämän jälkeen on kuitenkin vielä tutkittava henkilön syyllisyys.²¹ Rikoslain 4 luvussa on säädetty tilanteista, joissa henkilön ei voida katsoa olevan syyllinen tekoon. Näitä kutsutaan vastuuvapausperiaatteiksi. Esimerkiksi rikoslain 4 luvun 2 § mukaan, mikäli tekijä erehtyy pitämään tekoaan sallittuna lain sisällön vaikeaselkoisuuden, viranomaisen virheellisen neuvon tai lain virheellisen julistamisen vuoksi, on tekijä rangaistusvastuusta vapaa. Rikoslain 4 luvun 4 § mukaan aloitetun oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustautuminen on hätävarjeluna sallittu, mikäli teko ei ylitä sitä, mitä kokonaisuus arvostellen on pidettävä puolustettavana muun muassa hyökkäyksen laatu ja voimakkuus huomioon ottaen. Mikäli puolustuksessa on ylitetty hätävarjelu rajat, on tekijä siltikin rangaistusvastuusta vapaa, mikäli tekijältä ei olosuhteet huomioon ottaen olisi voinut kohtuudella vaatia muunlaista suhtautumista hyökkäykseen.

Rikoslain 3 luvun 6 § mukaan teko on tahallinen, mikäli henkilö on tarkoituksella aiheuttanut tunnusmerkistön mukaisen seurauksen tai jos tekijä on pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä. Rikoslain 3 luvun 7 § mukaan tuottamus merkitsee henkilön menettelyn huolimattomuutta. Henkilö, joka rikkoo olosuhteissa edellytettävää ja vaadittavaa huolellisuutta, vaikka olisi ollut siihen kykeneväinen on syylistynyt huolimattomuuteen ja on näin ollen rangaistusvastuussa aiheuttamastaan seuraamuksesta. Jotta teko voidaan lukea syytetyn syyksi, tulee teon olla joko tahallinen tai huolimaton edellä mainituin perustein.²²

Rangaistuksen lisäksi rikokseen voi liittyä myös muita seuraamuksia, jotka edellyttävät sitä, että on tapahtunut rikos. Tällaisia tuomioistuimen tuomitsemia muita seuraamuksia on esimerkiksi eläintenpitokielto ja liiketoimintakielto. Joistakin muista rikokseen liittyvistä seuraamuksista voi päättää myös jokin muu viranomainen kuin tuomioistuin. Tällaisia seuraamuksia on esimerkiksi syyttämättä jättäminen ja virkamiehiin kohdistettavat kurinpitotoimet. Rangaistuksen tuomitseminen on kuitenkin yksin tuomioistuimen tehtävä. Määrittelemällä teko

²⁰ Frände ym 2019, 15.

²¹ Boucht ym 2019, 21.

²² Frände 2005, 191.

rikokseksi ja rankaisemalla teosta yhteiskunta pyrkii vähentämään rikoksia ja osoittamaan rikoksien moitittavuutta.²³

Rikoslain 3 luvun 1 §:ssä on säädetty, milloin teosta voi tuomita rangaistuksen. Rikoslain 3 luvun 1 § mukaan ”rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka teko-
hetkellä on laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi.” Rikoslain 3 luvun 1 §:llä on vahvistettu yksilön perustuslakiin perustuvia oikeuksia. Perustuslain 8 § mukaan, mikäli tekoa ei teko-
hetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi teoksi ei henkilöä voida pitää syyllisenä rikokseen tai tuomita rikoksesta. Lisäksi perustuslain 8 § mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta, kuin teosta on teko-
hetkellä laissa säädetty.

6 Syyteoikeuden vanhentuminen

Syyteoikeuden vanhentuminen on tyypillisin syy sille, miksi rikosoikeudellinen oikeus vanhentuu. Esimerkiksi joissakin tilanteissa rikos selviää niin myöhään, että se on ehtinyt jo vanhentua. Myös rikoksen tekijä voi jäädä selvittämättä, jolloin ei ole perusteita nostaa syytettä. Tällöin on mahdollista, että ennen rikoksen tekijän henkilöllisyyden selviämistä syyteoikeus rikoksessa on voinut ehtiä jo vanhentumaan.²⁴ Mikäli syyteoikeus on vanhentunut, ei syyttäjä saa nostaa asiassa syytettä tai vaihtoehtoisesti tuomioistuimen on jätettävä syyte tutkimatta tai hylätä syyte tuomiolla. Tuomioistuimen ei tule ottaa tällöin kantaa tuomiossa siihen, onko epäilty syyllistynyt rikokseen vaan syyte on hylättävä vanhentuneena.²⁵

Kun rikoksen syyteoikeus on vanhentunut, syyttäjä ei voi nostaa syytettä enää samasta rikoksesta. Mikäli syyteoikeus on vanhentunut teosta, missä asianomistajalla on ollut korvausvaatimuksia, voi asianomistaja jatkaa vahingonkorvauksen hakemista. Vahingonkorvausvaatimus voidaan tutkia rikosasian yhteydessä, mutta se voidaan tutkia myös erillisenä riita-asiana.²⁶ Vahingonkorvauksien vanhentumista käsitellään myöhemmin tässä opinnäytetyössä.

Syyteoikeuden vanhentumisesta säädetään rikoslain 8 luvun 1 §:ssä. Sen mukaan rikoksista, mistä ankarin säädetty rangaistus on elinkautinen, syyteoikeus ei vanhene koskaan. Rikoksista, mistä ankarin säädetty rangaistus on lievempi kuin elinkautinen vankeusrangaistus, syyteoikeus vanhenee rikoslain 8 luvun 1 §:ssä säädettyinä ajankohtana. Syyteoikeuden vanhentumisaika perustuu rikoksesta säädetyn ankarimman rangaistuksen mukaisesti.

²³ Frände ym 2019, 15.

²⁴ Frände 2005, 301.

²⁵ Boucht ym 2019, 175.

²⁶ Tapani & Tolvanen 2008, 461.

Rikoksista, mistä ei ole nostettu syytettä kahdessakymmenessä vuodessa, ja mistä ankarin säädetty rangaistus on yli kahdeksan vuotta vankeutta, syyteoikeus vanhenee kahdessakymmenessä vuodessa. Rikoksista, missä ankarin säädetty rangaistus on yli kaksi vuotta vankeutta, mutta enintään kahdeksan vuotta vankeutta, syyteoikeus vanhenee kymmenessä vuodessa. Viidessä vuodessa syyteoikeus vanhenee teoissa, mistä ankarin säädetty rangaistus on yli vuosi vankeutta, mutta enintään kaksi vuotta vankeutta. Viimeisenä syyteoikeus vanhenee rikoksissa kahdessa vuodessa, missä ankarin säädetty rangaistus on enintään vuosi vankeutta tai sakkorangaistus.²⁷ Ankarimmalla säädetyllä rangaistuksella tarkoitetaan rikoslaissa rangaistussäännökseen kirjattua enimmäisrangaistusta.²⁸

Syyteoikeuden vanhentumisajassa on myös poikkeustapauksia, eli tekoja, mistä syyteoikeus ei vanhene ankarimman rangaistuksen mukaan.²⁹ Virkarikosten vanhentumisajasta on säädetty rikoslain 8 luvun 1 §:ssä. Sen mukaan, virkarikosten syyteoikeuden vanhentumisaika on aina vähintään viisi vuotta. Virkarikoksista esimerkiksi lahjusrikkomuksesta on säädetty rikoslain 40 luvun 3 §:ssä ja sen mukaan lahjusrikkomuksesta voidaan tuomita sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen. Ilman poikkeussäännöstä lahjusrikkomuksen syyteoikeuden vanhentumisaika olisi kaksi vuotta.

Rikoslain 8 luvun 1 § mukaan ympäristön turmelemisen, luonnonsuojelurikoksen ja rakennus-suojelurikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika on aina kymmenen vuotta. Lisäksi poikkeuksena säädetään ulkomaisella aluksella Suomen talousvyöhykkeellä tehtyjen rikosten vanhentumisesta. Nämä rikokset vanhentuvat kolmessa vuodessa.

Myös lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista on erikseen säännellyt vanhentumisajat rikoslain 8 luvun 1 §:ssä. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen törkeä seksuaalinen hyväksikäyttö ja lapsenraiskaus rikoksissa syyteoikeus vanhenee aikaisintaan, kun asianomistaja täyttää kaksikymmentäkahdeksan vuotta. Myös tekohetkellä alle kahdeksantoistavuotiaaseen kohdistunut raiskaus, törkeää raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, paritus, törkeää paritus, ihmiskauppa ja törkeää ihmiskauppa vanhenee aikaisintaan, kun asianomistaja on täyttänyt kaksikymmentäkahdeksan vuotta. Lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tekoihin, syyteoikeus vanhentuu, kun asianomistaja on täyttänyt kaksikymmentäkolme vuotta.

Rikoksesta syytetyille voidaan tuomita lievempi rangaistus rangaistuksen vähentämisperusteisiin vedoten. Rangaistuksen vähentämisperusteet eivät kuitenkaan vaikuta syyteoikeuden vanhentumisaikaan.³⁰ Rangaistuksen vähentämisperuste tarkoittaa sitä, että vastaajalle

²⁷ Tolvanen 2006, 3

²⁸ Tapani ym, 2008, 450.

²⁹ Frände 2005, 302.

³⁰ Tapani ym 2008, 450.

tuomitaan lievempi rangaistus lievennettyä rangaistusasteikkoa noudattaen. Lievennettyä rangaistusasteikkoa käytetään muun muassa tilanteissa, missä rikoksen on tehnyt alle kahdeksantoistavuotias, tai vastaajan osuus rikokseen on muihin rikoksen tekijöihin nähden ollut lievempi. Rangaistuksen vähentämisperusteesta säädetään rikoslain 6 luvun 8 §:ssä. Rangaistuksen lieventämisperusteita on yritys, avunanto, nuoruus ja alentunut syyntakeisuus.³¹ Näpistykseen ja ryöstön vanhentumisella on huomattava ero, mikä perustuu edellä mainittuun rangaistumaksimiin. Kuitenkaan ryöstön ja ryöstön yrityksen syyteoikeuden vanhentumisajalla ei ole eroa. Vaikka teko on jäänyt yritykseksi, ei rangaistuksen vähentämisperusteita oteta syyteoikeuden vanhentumista laskettaessa huomioon.³² Rikoslain 31 luvun 1 §:n mukaan ryöstö on teko, missä henkilö anastaa toisen hallusta omaisuutta uhaten tai käyttämällä väkivaltaa. Ryöstöstä henkilö voidaan tuomita vähintään neljän kuukauden ja enintään kuuden vuoden vankeusrangaistukseen. Edellä kerrottuun viitaten syyteoikeus vanhenee sekä ryöstössä, että ryöstön yrityksessä kymmenessä vuodessa rikoksentekopäivästä lukien.

6.1 Syyteoikeuden vanhentumisajan laskeminen

Syyteoikeuden vanhentumisaika lasketaan rikoksentekopäivästä, mikäli syyteoikeuden vanhentumisajan alkamisajankohdasta ei ole erikseen säädetty. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää syyteoikeudellisen vanhentumisen kannalta määritellä rikoksen tekopäivä.³³ Vanhentumisaika alkaa kulua siitä hetkestä, kun rikoksen tunnusmerkistö on täyttynyt,³⁴ esimerkiksi rikoslain 28 luvun 3 §:ssä säädetään näpistyksestä seuraavasti; ”Jos varkaus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava näpistyksestä sakkoon.” Näin ollen näpistyksen tunnusmerkistö täyttyy silloin, kun henkilö on anastanut toisen omaisuutta ja syyteoikeuden vanhentuminen alkaa rikoksentekohetkestä.

Mikäli syyteoikeuden vanhentumisajan alkamisesta on säädetty erikseen, voi syyteoikeuden vanhentuminen alkaa myös toisesta ajankohdasta, kuin rikoksentekopäivästä. Rikoslain 8 luvun 2 §:n mukaan, mikäli rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään jonkin seurauksen syntymistä, lasketaan syyteoikeuden vanhentumisen alkaminen vasta seurauksen ilmenemispäivästä. Tällainen rikos on esimerkiksi kuoleman tuottamus. Kuoleman tuottamuksesta säädetään rikoslain 20 luvun 8 §:ssä. Henkilö, joka huolimattomuudellaan aiheuttaa toisen kuoleman, on tuomittava kuolemantuottamuksesta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi

³¹ Tolvanen 2006, 3.

³² Frände 2005, 301.

³³ Heinonen 2018, 6 luku, 13 alakappale

³⁴ Boucht ym 2019, 175.

vankeuteen. Rikoksen tunnusmerkistöön kuuluu toisen henkilön menehtyminen. Näin ollen, mikäli henkilö menehtyy vasta viikon päästä itse tekopäivästä, alkaa syyteoikeuden vanhentuminen vasta kun rikoksen tunnusmerkistön mukainen seuraamus on täyttynyt. Jotta vanhentuminen alkaisi eri päivästä, kuin rikos on tapahtunut, tulee tekopäivän ja seurauksen ilmenemispäivään välillä olla kulunut vähintään yksi vuorokausi.³⁵

Rikoksia tutkittaessa voidaan erottaa kaksi pääkysymysryhmää. Henkilö, joka on pitkällä aikavälillä tehnyt toistuvasti samankaltaisia rikoksia, esimerkiksi useita petoksia, on tutkittava, muodostavatko teot yhden kokonaisuuden vai onko jokainen osateko oma itsenäinen rikossensa. Koska syyteoikeuden vanhentuminen alkaa rikoksen tekopäivästä, on tärkeää tutkia se, katsotaanko rikokset yhdeksi kokonaisuudeksi vai useiksi erillisiksi rikoksiksi. Mikäli jokainen teko katsotaan omaksi rikoksekseen, alkaa jokainen rikos vanhentua tekopäivästä tai seurauksen ilmenemispäivästä lukien itsenäisesti.³⁶

Mikäli rikosten katsotaan olevan yhtä iso kokonaisuutta, syyteoikeuden vanhentumisaika alkaa siitä, kun viimeisin osateko on tehty. Tällaisia rikoksia voi olla muun muassa kavallukset.³⁷ Useat laittomat rahannostot työnantajan tililtä ovat yhtä kavallusta ja syyteoikeuden vanhentuminen alkaa siitä, kun viimeinen tilinosto on suoritettu.³⁸

Rikoslain 8 luvun 2 § 1 momentin mukaan, mikäli rikoksen tunnusmerkistössä laiminlyönti on säädetty rangaistavaksi, alkaa syyteoikeus vanhentua, kun laiminlyöty teko olisi viimeistään tullut tehdä. Tyypillisimpiä tällaisia rikoksia on vammauttaminen ja taloudellinen vanhinko.³⁹

Vaasan hovioikeuden ratkaisussa nro 85 hovioikeus on tehnyt ratkaisun koskien syyteoikeuden vanhentumista. Käräjäoikeus on tuominnut A:n ja B:n rikoksista, mistä syyteoikeus on syyttäjän valituksen mukaan vanhentunut. Syyttäjä on kannellut ratkaisusta, koska on katsonut syyteoikeuden vanhentuneen.

Syyttäjä on kannellut Vaasan hovioikeuteen Keski-Uudenmaan käräjäoikeuden ratkaisusta nro 148771 ja vaatinut, että käräjäoikeuden tuomio poistetaan syytekohtien 2, 3 ja 4 osalta. Syyttäjän kantelun mukaan käräjäoikeus on ottanut asian kokonaisuudessaan tutkittavaksi, vaikka syyteoikeus syytekohtissa 2, 3 ja 4 on vanhentunut. Vastaajat ovat saaneet haasteen tiedoksi vasta sen jälkeen, kun syyteoikeus asioissa on vanhentunut.

³⁵ Boucht ym 2019, 175.

³⁶ Frände, Matikkala, Tapani, Tolvanen, Viljanen, Wahlberg 2018, 200.

³⁷ Frände 2005, 304.

³⁸ Tolvanen 2006, 4.

³⁹ Tolvanen 2006, 4.

Käräjäoikeuden tuomiossa A on tuomittu rangaistukseen 15.10.2018 tehdystä näpistyksestä. A oli haastettu ensimmäisen kerran 12.11.2020 vastaamaan varkaudesta. B on tuomittu 15.10.2018 tapahtuneesta näpistyksestä ja huumausaineen käyttör rikoksesta, kun hänet on haastettu vastaamaan rikoksista ensimmäisen kerran 5.11.2020. A ja B on tuomittu teoista, joiden syyteoikeus on rikoslain 8 luvun 1 §:n mukaan vanhentunut, ennen kuin haaste on A:lle ja B:lle annettu tiedoksi.

Vaasan hovioikeus poisti 23.2.2021 antamallaan tuomiolla kumosi käräjäoikeuden ratkaisun B:n osalta kokonaan ja hylkäsi syytekohtissa 3 näpistyksen ja syytekohtassa 4 huumausaineen käyttör rikoksen ja B vapautettiin tuomitusta sakkorangaistuksesta sekä velvollisuudesta suorittaa rikosuhrimaksu valtiolle. A:n osata syytekohta 2 näpistyksestä hylätään ja tuomittu rangaistus poistetaan. Asia palautettiin Keski-Uudenmaan käräjäoikeuteen uudelleen tutkittavaksi muiden syytekohtien osalta.

Rikoslain 8 luvun 2 §:n mukaan syyteoikeuden vanhentuminen alkaa rikosentekopäivästä. Näpistyksestä rikoslain 24 luvun 3 §:ssä ankarin säädetty rangaistus on sakkoa ja huumausaineen käyttör rikoksesta rikoslain 50 luvun 2a §:ssä ankarin säädetty rangaistus on enintään kuusikuukautta vankeutta tai sakkorangaistus. Rikoslain 8 luvun 1 §:n nojalla teot, mistä ankarin säädetty rangaistus on vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakkoa syyteoikeus vanhenee kahdessa vuodessa.

Kuten edellä todettu, syyteoikeus kyseessä olevissa teoissa vanhentuu kahdessa vuodessa. Näin ollen syyteoikeus kyseessä olevissa rikoksissa on vanhentunut 15.10.2020. Rikoslain 8 luvun 3 §:n nojalla syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa, kun vastaajalle annetaan laillisesti haaste tiedoksi tai hänen läsnä ollessaan tuomioistuimessa esitetään häntä koskeva rangaistusvaatimus. Vastaajille on annettu haasteet tiedoksi 12.11.2020 ja 15.10.2020, eli noin kuukausi syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen. Koska vanhentumista ei ole asianmukaisesti katkaistu ennen syyteoikeuden vanhentumista, ei henkilöitä voi tuomita rikoksesta, mistä heidät on käräjäoikeudessa tuomittu.

6.2 Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen

Rikoslain 8 luvun 3 §:ssä säädetään syyteoikeuden vanhentumisajan katkaisemisesta. Syyteoikeuden vanhentuminen katsotaan katkaistuksi, kun syytetylle eli rikoksen vastaajalle on annettu haaste laillisesti tiedoksi tai häntä vastaan on henkilökohtaisesti hänen läsnä ollessaan oikeudenkäynnissä esitetty rangaistusvaatimus. Haasteen laillisesta tiedoksiannosta säädetään oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 11 luvussa. Sen mukaan, tuomioistuimen tehtävä on huolehtia

haasteen tiedoksiannosta. Tuomioistuin voi antaa haasteen tiedoksiannon tehtäväksi tuomioistuimeen kuuluvalle henkilölle tai haastemiehelle. Haaste voidaan antaa tiedoksi muun muassa kirjellällä vastaanottotodistusta vastaan tai antamalla haaste henkilökohtaisesti tiedoksi.

Tuomioistuin voi myös määrätä syyttäjän antamaan vastaajalle haasteen tiedoksi, milloin syyteoikeuden vanhentuminen myös katkeaa. Asia tulee vireille käräjäoikeuteen, kun syyttäjä toimittaa haastehakemuksen käräjäoikeuteen. Asian vireille tulo ei kuitenkaan katkaise vanhentumista, vaan siihen vaaditaan haasteen virallinen tiedoksianto vastaajalle rikoslain 8 luvun 3 §:n nojalla.⁴⁰

Rikoslain 8 luvun 3 § mukaan syyteoikeuden vanhentuminen ei katkea jutuissa, missä on nostettu syyte, joka jää tutkimatta tai asioissa, missä syyte peruutetaan.

6.3 Syyteoikeuden vanhentumisen jatkaminen

Hallituksen esityksessä 45/2001, hallitus esitti rikoslain vanhentumista koskevan, 8 luvun uudistamista. Hallituksen esityksessä esitettiin mahdollisuutta syyteoikeuden vanhentumisen jatkamiselle. Syyteoikeuden vanhentumisen jatkamista sovelletaan ainoastaan rikoksiin, jotka ovat tapahtuneen lakiuudistuksen voimaan tultua, eli rikoksiin, mitkä ovat tapahtuneet 11.4.2003 jälkeen.⁴¹

Hallitus on perustellut esityksessään 45/2001 syyteoikeuden jatkamisen tarvetta muun muassa syytetyn pakoilulla. Syytetyn pakoilua on tapahtunut aiemminkin ja pakoilun avulla syyteoikeus on vanhentunut. Tällaiset tapaukset, missä syytetty onnistuu pakoilemaan syyteoikeuden vanhentumisajan loppuun, on Suomen oikeusjärjestelmän luottavuuden kannalta ongelmallisia. Lisäksi hallitus on esityksessään todennut työasianvaliokunnan lausunnon pohjalta, että työturvallisuusrikosten rangaistusasteikko on ongelmallinen joiltain osin vanhentumisen takia. Myös rikokset, joiden tutkinta on hankalaa, esimerkiksi talousrikokset ovat olleet tuolloin voimassa olleen vanhentumislainsäädännön kautta ongelmallisia, koska niiden esitutkinta kestää lähtökohtaisestikin kauan.⁴² Esitetyillä uudistuksilla on ollut tarkoitus parantaa jo yleisesti hyvin toimivaa vanhentumislainsäädäntöä sekä poistaa siinä ilmenneitä ongelmia.⁴³

Syyteoikeuden vanhentumisaikaa voidaan jatkaa vuodella yhden kerran rikoslain 8 luvun 4 § mukaan, mikäli rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa vieviä toimenpiteitä, joiden takia tutkinta olisi vanhentumisajan päättyessä keskeneräinen, rikos on tullut esitutkintaan

⁴⁰ Frände 2005, 305.

⁴¹ HE 45/2001, 1.

⁴² HE 45/2001, 2.3 luku.

⁴³ HE 45/2001, 4 luku.

poikkeuksellisen myöhään, rikoksesta vastaajaksi haastettava pakoilee, eikä hänelle saada annettua haastetta laillisesti tiedoksi tai jostain erittäin tärkeästä yleisestä etua edistävästä syystä. Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen on poikkeuksellinen toimenpide ja sitä voidaan pidentää vain yhden kerran ja aina vain vuoden verran. Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen edellyttää sitä, että yksi edellä mainituista kriteereistä täyttyy.⁴⁴

Rikoslain 8 luvun 5 §:n mukaan syyttäjän tulee tehdä kirjallinen hakemus syyteoikeuden vanhentumisen jatkamisesta, ennen kuin syyteoikeus asiassa on vanhentunut. Hakemus syyteoikeuden vanhentumisen jatkamista tulee saattaa tuomioistuimeen vireille ennen kuin syyteoikeus asiassa on vanhentunut. Hakemus syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta toimitetaan sille tuomioistuimelle, joka on toimivaltainen tuomioistuin käsittelemään asian lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 4 luvun mukaan.⁴⁵ Lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 4 luvun 1 §:n mukaan toimivaltainen tuomioistuin on se tuomioistuin, minkä alueella rikos on tehty. Syyte voidaan tutkia myös tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä vastaaja asuu tai vakinaisesti oleskelee. Hakemus syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta on käsiteltävä viipymättä ja mikäli mahdollista, asianosaisille on varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi hakemuksen takia. Vastaajalle ei tarvitse varata tilaisuutta tulla kuulluksi, mikäli hän pakoilee. Päätökseen syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta ei saa hakea muutosta, mutta siitä on oikeus kannella ylemmälle tuomioistuimelle.⁴⁶

Myös asianomistajalla on oikeus hakea syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamista. Jotta asianomistaja voi hakea syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamista, täytyy hänellä olla ensisijainen syyteoikeus. Asianomistajalla on ensisijainen syyteoikeus, mikäli syyttäjä on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta, syyttäjä on päättänyt esitutkinnan, poliisi on päättänyt lopettaa esitutkinnan tai poliisi ei edes aloita asiassa esitutkintaa. Asianomistajalla on oikeus hakea syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamista myös, jos syyttäjä on peruuttanut syytteen ja asianomistaja haluaa itse jatkaa syytteen ajamista.⁴⁷

Itä-Suomen hovioikeuden päätös 2.2.2021 nro 44 koskee Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden tuomiosta tehtyä kantelua. Vastaajat A, B ja C kantelivat hovioikeuteen käräjäoikeuden päätöksestä jatkaa syyteoikeuden vanhentumista. Syyteoikeus rikoksissa oli vanhentumassa ja syyttäjä pyysi käräjäoikeudelta vuoden lisäaikaa syyteoikeuden vanhentumiselle.

A, B ja C kantelivat hovioikeuteen käräjäoikeuden päätöksestä syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta. A, B ja C vetosivat siihen, että heitä ei oltu kuultu käräjäoikeudessa, minkä vuoksi he eivät voineet tuoda syyttäjän

⁴⁴ Tapani & Tolvanen 2013, 504.

⁴⁵ Frände 2012, 307.

⁴⁶ Frände 2012, 307.

⁴⁷ Tapani ym 2018, 457.

esittämän vanhentumisajan pidentämistä koskevan hakemuksen perusteiden virheellisyyttä käräjäoikeuden tietoon. Lisäksi käräjäoikeus oli määrännyt päätöksen salassa pidettäväksi, ja he eivät olleet saaneet tietoa päätöksestä ja nämä seikat huomioiden, he olivat kolmannen takia menettäneet kantelun tekemiselle säädetyn määräajan. Hovioikeus totesi, että kantelun määräaika on umpeutunut, mutta koska kantelu kohdistuu oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, otetaan A:n, B:n ja C:n kantelu hovioikeuden tutkittavaksi.

A:ta, B:tä ja C:tä syytettiin virka-aseman väärinkäyttö rikoksesta. Epäillyssä rikoksessa on ollut kysymys Liperin kunnanhallituksen päätöksestä tehdä tutkintapyyntö ja käyttää asian hoitamisessa asianajotoimiston palveluja, joista kunta on sittemmin maksanut kustannukset.

Syyttäjän hakemus syyteoikeuden jatkamiseksi on tullut käräjäoikeuteen viireille 18.2.2020. Käräjäoikeuden on syyteoikeuden vanhentumisen jatkamista koskevassa hakemuksessa tarkistettava se, että syyte asiassa ei ole jo vanhentunut. Hovioikeuden mukaan pelkkää syyttäjän ilmoitusta tekoajasta ei voida pitää riittävänä selvityksenä tekoajasta ja hakemuksen oikeudenmukainen käsittely voi edellyttää sitä, että käräjäoikeuden tulee pyytää tekoajasta syyttäjältä tarkempaa selvitystä. Tässä tapauksessa syyttäjä on hakemuksessaan esittänyt tekoajaksi 3.10.2011-25.2.2015. 3.10.2011, ja hovioikeus on katsonut, että käräjäoikeuden olisi tullut pyytää syyttäjältä tarkempaa selvitystä tekoajasta. Käräjäoikeuden asiakirjoista on sittemmin selvinnyt, että syyttäjän ilmoittama teon päättymispäivä on ollut se päivä, milloin Pohjois-Karjalan ulosottovirasto on tilittänyt Liperin kunnalle viimeisen osuuden oikeudenkäyntikuluvastuustaan Liperin kunnanhallituksen tutkintapyyntöä.

Hovioikeus on katsonut, että rikoksen teko aika on ollut kunnanhallituksen päätöspäivä 3.10.2011 asianajotoimiston käyttämisestä Liperin kunnan varoista, ja näin ollen syyteoikeus virka-aseman väärinkäyttämisen osalta on vanhentunut jo vuonna 2016. Hovioikeus on katsonut, että syyteoikeus sanotun rikoksen osalta on katsottava vanhentuneeksi rikoslain 8 luvun 1 §:n mukaan viimeistään 5 vuodessa siitä, kun ulosottovirasto on vuonna 2015 suorittanut ulosottovirastolle viimeisen erän oikeudenkäyntikuluvastuustaan ja näin ollen syyteoikeus on vanhentunut jo ennen kuin syyttäjän hakemus syyteoikeuden jatkamisesta on tullut käräjäoikeudessa viireille. Hovioikeus on katsonut, että käräjäoikeuden olisi tullut jättää rikoslain 8 luvun 5 §:n mukaan hakemus tutkimatta. Rikoslain 8 luvun 5 §:n mukaan hakemus vanhentumisajan jatkamisesta tulee saattaa käräjäoikeudessa tutkittavaksi, ennen kuin syyteoikeus asiassa on vanhentunut.

Rikoslain 8 luvun 5 §:n mukaan henkilölle, jota hakemus syyteoikeuden vanhentumisajan jatkamisesta koskee, tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksesta. Mikäli henkilö ei kuitenkaan ole tavoitettavissa, ei henkilölle tarvitse varata tilaisuutta lausua asiassa. Käräjäoikeuden päätöksestä ilmenee, että käräjäoikeus ei varannut vastaajille tilaisuutta lausua hakemuksesta eikä yrittänyt tavoittaa vastaajia. Vastaajat saivat tietoonsa ratkaisun vasta ratkaisun antamisen jälkeen sekä kantelun määräajan umpeuduttua.

Rikoslain 8 luvun 5 §:ssä todetaan myös, että hakemus on tehtävä kirjallisesti ennen syyteoikeuden vanhentumista. Hovioikeus katsoi ratkaisussaan, että virkarikoksista säädelty viiden vuoden syyteoikeuden vanhentumisaika on umpeutunut jo vuonna 2016. Syyttäjä on kuitenkin laittanut hakemuksen syyteoikeuden vanhentumisen jatkamisesta vireille käräjäoikeuteen vuonna 2020. Näin ollen syyteoikeus oli asiassa jo vanhentunut, kun syyteoikeuden vanhentumisen jatkamista haettiin. Rikoslain 8 luvun 5 §:n nojalla hovioikeus siis kumosi käräjäoikeuden päätöksen.

7 Tuomitsemisvanhentuminen

Tuomitsemisvanhentuminen estää rikosasian vireillä olon tuomioistuimissa kohtuuttoman pitkän ajan. Tuomitsemisvanhentuminen estää tuomioistuinta tuomitsemasta vastaajaa rikoksesta, mistä vastaajan tuomitseminen olisi kohtuutonta ajankulumisen vuoksi.⁴⁸

Rikoslain 8 luvun 6 §:n mukaan tuomitsemisen estävä vanhentuminen alkaa samasta päivästä, kuin syyteoikeuden vanhentuminen eli joko rikoksentekopäivästä tai seuraamuksen ilmenemispäivästä.

Rikoslain 8 luvun 6 §:ssä on säädetty tuomitsemisvanhentumisesta. Sen mukaan, rikokset jaetaan neljään eri luokkaan rikoksen vakavuuden mukaan. Kyseessä olevissa luokissa rikokset on jaoteltu rikoksen vakavuuden mukaan. Mitä vakavampi rikos on, sitä pidempi tuomitsemisen estävä vanhentumisaika on.⁴⁹

Rikoslain 8 luvun 6 §:ssä ensimmäiseen ryhmään kuuluvat rikokset, mistä on säädetty rikoslain 8 luvun 1 § 1 momentissa, eli elinkautisista vankeusrangaistuksista. Rikoksissa, mistä voidaan tuomita elinkautinen vankeusrangaistus oikeus tuomita rangaistus ei vanhene koskaan. Toiseen ryhmään kuuluvat rikokset, mistä ankarin säädetty rangaistus on yli kahdeksan vuotta vankeutta. Tällaisilla rikoksilla oikeus tuomita rangaistus vanhenee kolmessakymmenessä vuodessa. Kolmannessa ryhmässä tuomitsemisoikeus vanhentuu kahdessakymmenessä vuodessa

⁴⁸ Frände 2005, 308.

⁴⁹ Frände 2008, 344.

rikoksissa, mistä ankarin säädetty rangaistus on yli kaksi vuotta tai enintään kahdeksan vuotta vankeutta. Viimeisessä ryhmässä oikeus tuomita rangaistus vanhentuu kymmenessä vuodessa rikoksissa, missä ankarin rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta tai sakkoa. Lapsiin kohdistuneissa seksuaalirikoksissa ei saa tuomita rangaistusta sen jälkeen, kun rikoslaissa säädetty tuomitsemisen estävä määräaika on kulunut umpeen ja on kulunut kymmenen vuotta siitä, kun asianomistaja on täyttänyt kaksikymmentäkahdeksan vuotta.

Tuomittu rangaistus raukeaa, mikäli se ei ole täytäntöönpano kelpoinen tuomitsemisvanhentumisen estävän vanhentumisen johdosta. Mikäli asianosaiset valittavat kärjäoikeuden tuomiosta hovioikeuteen, mutta rangaistuksen tuomitsemisen estävä määräaika täyttyy, ennen kuin tuomio on saanut lainvoiman, on hovioikeuden todettava tuomio rauenneeksi. Tällaisessa tapauksessa hovioikeus ei ota kantaa kärjäoikeuden tuomioon ja hovioikeuden on hylättävä tuomio.⁵⁰ Esimerkki tapauksena rikos, jonka oikeus tuomita rangaistus vanhenee kymmenessä vuodessa ja rikos on tapahtunut vuonna 2006. Rikoksen esitutkinta on venynyt ja vastaaja saa haasteen tiedoksi vuonna 2010. Kärjäoikeus antaa asiassa tuomion vuonna 2011 ja vastaaja valittaa tuomiosta hovioikeuteen. Mikäli hovioikeus ei ehdi käsitellä rangaistusvaatimusta ennen kuin rikoksen tekopäivästä on kulunut kymmenenvuotta, ei hovioikeus voi enää käsitellä rangaistusvaatimusta

8 Rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentuminen

Vaikka haaste olisi saatu annettua vastaajalle laillisesti tiedoksi ja näin katkaistu syyteoikeuden vanhentuminen ja tuomio on tullut lainvoimaiseksi määräaikojen puitteissa, voi vankeusrangaistuksen täytäntöönpano silti estyä. Rangaistuksen täytäntöönpanon vanhentumiselle on säädetty rikoslaissa omat määräaikansa, minkä puitteissa rangaistuksen täytäntöönpano tulee aloittaa. Mikäli rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhentuu, ennen kuin rangaistuksen täytäntöönpano ehditään aloittaa, ei rangaistus ole enää täytäntöönpanokelpoinen. Riski rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentumisesta on tilanteissa, missä tuomittu pakoilee rangaistuksen täytäntöönpanoa. Rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentumista koskee erinäiset säännökset eri rangaistustilanteissa.⁵¹

Rikoslain 8 luvun 10 §:n mukaan rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentuminen alkaa lainvoimaisen tuomion antopäivästä lukien.

Rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus ei vanhene rikoksissa, missä ankarin säädetty rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus eli tällaisissa rikoksissa rangaistuksen täytäntöönpano-

⁵⁰ Tapani ym 2013, 511.

⁵¹ Boucht ym 2019, 178.

oikeus ei vanhene koskaan. Muissa tapauksissa rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhenee riippuen tuomitun vankeusrangaistuksen pituudesta.⁵² Rikoslain 8 luvun 10 § mukaan rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhentuu seuraavanlaisesti: yli kahdeksan vuoden mittaisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhentuu kahdessakymmenessä vuodessa, yli neljän vuoden, mutta alle kahdeksan vuoden vankeusrangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhentuu viidessätoista vuodessa, yli vuoden mutta enintään neljän vuoden vankeusrangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhentuu kymmenessä vuodessa ja korkeintaan yhden vuoden mittaisten vankeusrangaistusten täytäntöönpano-oikeus vanhentuu viidessä vuodessa. Rikoslain 8 luvun 11 § mukaan valvontarangaistus ja yhdyskuntapalvelun rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhentuu samassa ajassa, kuin valvontarangaistusta tai yhdyskuntapalvelua vastaava vankeusrangaistus.

Rikoslain 8 luvun 10 § 3 momentin mukaan sakon muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistuksen antopäivästä ei ole aloitettu täytäntöönpanoa 3 vuodessa. Sakkorangaistus raukeaa, mikäli viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä ei ole määrätty muuntorangaistusta. Sakkorangaistus on tuomitulle huomattavasti lievempi rangaistus, kuin vankeusrangaistus, minkä kautta on perusteltu sakkorangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden lyhyempää vanhentumisaikaa.⁵³

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO:2015:42 on kyse sekä syyteoikeuden vanhentumisesta, että tuomitsemisvanhentumisesta. Syyttäjä on korkeimmassa oikeudessa esittänyt uuden vaihtoehdoisen syytteen ja korkeimman oikeuden ratkaistavaksi jäi voiko syyttäjä vaatia A:lle rangaistusta teosta, mistä ei ole aiemmin vaadittu rangaistusta, sillä teoista on jo kauan. Lisäksi korkeimman oikeuden ratkaistavaksi jäi, voidaanko A:lle tuomita rangaistus, sillä tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö ja teko aikaan voimassa ollut lainsäädäntö on johtanut eri lopputuloksiin.

A irtisanoutui X Oy:n palveluksesta ja jäätyään vuosilomalle A on kopioinut X Oy:n yrityssalaisuuksia sisältäneitä tiedostoja, ja sen jälkeen perustanut kilpailijan yhtiön. A ei kuitenkaan ollut käyttänyt tai ilmaissut X Oy:ltä kopioimiaan tietoja uuteen yhtiönsä.

Käräjäoikeudessa syyttäjä vaati A:lle rangaistusta tekijänoikeusrikoksesta, yrityssalaisuuden väärinkäytöstä ja yritysvakoilusta. Toissijaisesti yritysvakoilun sijasta syyttäjä vaati A:lle rangaistusta yrityssalaisuuden rikkomisesta. Käräjäoikeus tuomitsi A:n tekijänoikeusrikoksesta ja yritysvakoilusta

⁵² Boucht ym 2019, 178.

⁵³ Boucht ym 2019, 179.

kuudenkymmenen päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Käräjäoikeus hylkäsi syytteen yrityssalaisuuden väärinkäytöstä näytön puutteen vuoksi.

A valitti tuomiosta hovioikeuteen ja vaati, että syytteet hylätään. Syyttaja uudisti käräjäoikeudessa esittämänsä rangaistusvaatimuksen koskien yritysvakoilua ja yrityssalaisuuden väärinkäyttöä sekä vaati rangaistuksen korottamista. Hovioikeus luki A:n syyksi käräjäoikeuden tavoin tekijänoikeusrikoksen ja yritysvakoilun, mutta hovioikeus lievensi A:n tuomiota ja A sai vankeusrangaistuksen sijasta 90 päiväsakon suuruisen sakkorangaistuksen.

Edelleen A valitti tuomiosta korkeimpaan oikeuteen ja vaati syytteiden hylkäämistä ja korkeinta oikeutta tutkimaan onko A syyllistynyt menettelyllään yritysvakoiluun. Syyttaja toisti hovioikeudessa esittämänsä rangaistusvaatimuksen ja lisäksi esitti käräjäoikeudessa vaatimansa toissijaisen syytteen yrityssalaisuuden rikkomisesta tai yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksestä.

Hovioikeuden tuomio tekijänoikeusrikoksen osalta jäi voimaan, mutta Korkeimman oikeuden tutkittavaksi jäi vaihtoehdoisen syytekohtan osalta sen syyteoikeuden vanhentuminen sekä rangaistuksen tuomitsemisoikeuden vanhentuminen.

Syyteoikeuden vanhentumisen osalta Korkein oikeus totesi, että vaikka syyttaja ei ole hovioikeudessa vaatinut A:lle rangaistusta yrityssalaisuuden rikkomisesta tai yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksestä, on syyteoikeuden vanhentuminen katkaistu jo käräjäoikeudessa, kun syyttaja on vaatinut A:lle rangaistusta kyseisistä teoista.

Rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentumisen osalta, Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että A:ta ei voida enää tuomita rangaistukseen yrityssalaisuuden rikkomisesta tai yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksestä, sillä rikoslain 8 luvun 10 §:ssä tarkoitettu rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus on vanhentunut.

Rikoslain 30 luvun 5 §:n mukaan yritysalaisuuden rikkomisesta henkilö voidaan tuomita sakkorangaistukseen tai enintään 2 vuodeksi vankeuteen. Rikoslain 8 luvun 10 §:n mukaan, rikosmistä ankarin säädetty rangaistus on yli vuoden, mutta enintään neljä vuoden mittainen vankeusrangaistus rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhentuu 10 vuodessa. Rikoslakiin viitaten, teot, mistä A:ta on syytetty, on tapahtunut vuonna 2003 ja niistä ankarin säädetty rangaistus on 2 vuotta vankeutta. Näin ollen, rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus kyseisen rikoksen osalta on vanhentunut vuonna 2013, joten korkeimmalla oikeudella ei ole enää ollut

oikeutta tuomita A:ta kyseisestä rikoksesta vuonna 2015, koska laissa säädetty määräaika rikoksesta tuomitsemiseen estävään vanhentumiseen on umpeutunut.

9 Muita vanhentumiseen vaikuttava seikkoja.

Yhteisösakkoa koskevan vaatimuksen vanhentumisaika on rikoslain 8 luvun 7 §:n mukaan sama, kuin vaatimuksen perusteena olevan rikoksen vanhentumisaika, kuitenkin vaatimuksen vanhentumisaika ei voi olla viittä vuotta lyhyempi. Käytännössä tämä tarkoittaa siis sitä, että vaikka rikos vanhentuisi kahdessa vuodessa, yhteisösakkoa koskeva vaatimus vanhentuu kuitenkin vasta viidessä vuodessa. Näin ollen siis syyteoikeus voi joissakin rikoksissa vanhentua aikaisemmin, kuin oikeus vaatia yhteisösakkoa.⁵⁴ Oikeudenkäynnin kulun turvaamiseksi tuomittu uhkasakko vanhentuu kahdessa vuodessa uhkasakon asettamisesta rikoslain 8 luvun 8 §:n mukaan.

Menettämisseuraamusta ei rikoslain 8 luvun 9 §:n mukaan saa tuomita, mikäli teosta ei vanhentumisen vuoksi voida tuomita rangaistusta. Menettämisseuraamuksen lyhin vanhentumisaika on kuitenkin 5 vuotta. Tähän pätee siis sama, kuin yhteisösakon tuomitsemiseen. Syyteoikeus voi joissakin tapauksissa vanhentua ennen kuin menettämisseuraamus. Mikäli menettämisseuraamusvaatimus koskee esinettä tai ainetta, joka sen erityisen laadun, ominaisuuksien tai muut asiassa huomioon ottaen on syytä varia joutuvan rikolliseen käyttöön menettämisseuraamusvaatimus ei vanhene.

Rikoslain 2b luvun 3 § mukaan tilanteissa, missä vankeus tuomitaan ehdollisena, rangaistuksen täytäntöönpano lykkääntyy koeajan ajaksi. Koeajan pituus on vähintään yksi vuosi ja korkeintaan kolme vuotta. Rikoslain 2 b luvun 5 § mukaan tuomioistuin voi määrätä ehdollisen vankeusrangaistuksen täytäntöön pantavaksi, mikäli tuomittu tekee koeaikana rikoksen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluttua koeajan päättymisestä. Mikäli rikoslain 2b luvun 5 §:ssä pykälässä tarkoitetut edellytykset eivät toteudu, ehdollisen vankeusrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi raukeaa.

Liiketoimintakieltolain 8 §:n mukaan liiketoimintakiellon määräämistä koskeva asia on pantava vireille, kun liiketoimintakieltolaista koskevan vaatimuksen viimeisestä laiminlyönnistä tai rikollisesta teosta on kulunut 5 vuotta. Liiketoimintakieltolaissa määritelty viiden vuoden määräaika on ehdoton ja liiketoimintakieltolaista ei voida määrätä viiden vuoden määräajan umpeutumisen jälkeen, vaikka rikollisesta teosta syyteoikeus vanhentuisikin kymmenessä vuodessa. Viiden vuoden määräaika ei voi myöskään jatkaa.⁵⁵

⁵⁴ Tapani ym 2008, 461.

⁵⁵ Tapani ym 2008, 461.

Kuoleman vaikutuksesta tuomion täytäntöön panoon on säädetty rikoslain 8 luvun 16 §:ssä. Sen mukaan sakkorangaistus ja uhkasakko raukeavat, mikäli tuomittu menehtyy. Kuitenkin jos tuomitun eläessä hänen omaisuuteensa liittyen on toimitettu ulosmittaus, saa ulosmittauksen tuomitun menehtyessä kuitenkin suorittaa loppuun. Mikäli menettämisseuraamukseen tuomittu henkilö on menehtynyt, on täytäntöönpano kohdistettava hänen kuolinpesäänsä, jos menetetyksi tuomitseminen ei ole kohtuutonta. Kuolinpesällä on tuomion täytäntöönpanemisesta kolmen kuukauden sisällä siitä, kun kuolinpesän omaisuutta on ulosmitattu tai sanottua omaisuutta on otettu kuolinpesän haltuun saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi sen osalta, onko ulosmittausta pidettävä kohtuuttomana.

10 Siviilioikeudellinen vanhentuminen

Siviilioikeudellisen vanhentumisen tarkoituksena on suojata yksityisoikeudellisia vaatimuksia esimerkiksi vahingonkorvausvaatimuksia. Siviilioikeudellisia asioita ovat riita-asiat, hakemusasiat ja turvaamistoimet. Valtio ei aja yksilöiden siviilioikeudellisia asioita, toisin kuin rikosasioita, vaan yksilön on itse tai asiamiehen edustamana ajettava omaa siviilioikeudellista vaatimustaan. Yhteiskunta myös perii siviilioikeudellisista vaateista oikeudenkäyntikulmaksun siviilioikeudellisen asian käsittelystä.⁵⁶

Velan vanhentumisesta säädetään laissa velan vanhentumisesta (728/2003). Laki velan vanhentumisesta on velvoitteiden vanhentumista säätelevä yleislaki, mikä säätelee rahavelkojen sekä muiden velvoitteiden vanhentumista.⁵⁷ Lakia velan vanhentumisesta sovelletaan yleisesti kaikkiin velvoitteisiin, lukuun ottamatta nimenomaisesti lainsäädännön ulkopuolelle jätettyjä velvoitteita. Lakia velan vanhentumisesta ei sovelleta sen 1 §:n mukaan veroon, julkiseen maksuun ja muihin julkisoikeudellisiin maksuihin tai niihin rinnastettaviin rahasaamisiin, sakkoon, menettämisseuraamukseen tai muihin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin, julkisista varoista maksettaviin eläkkeisiin, korvauksiin, tukiin tai muihin etuuksiin eikä lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) mukaiseen lapsen elatusapuun, mikä perustuu elatusturvalain (671/1998) mukaiseen lapselle suoritettavaan elatustukeen.

Lain velan vanhentumisesta 2 §:ssä on säädetty erityissäännöksistä vanhentumislain sijaan. Sen mukaan, jos velan vanhentumisesta on säädetty toisessa laissa, noudatetaan sitä lakia velan vanhentumisen sijasta. Tällaisia erityislakeja, missä saatavan vanhentumisesta säädetään erikseen, ovat esimerkiksi työsopimuslaki (55/2001) ja shekkilaki (244/1932).⁵⁸

⁵⁶ Helenius 1983, 127.

⁵⁷ Saarnilehto 2004, 14.

⁵⁸ Erkkilä, Ojala & Räike 2007, 155.

Laki velan vanhentumisesta on sen 3 §:n mukaan pakottava. Laista velan vanhentumisesta ei saa poiketa velallisen vahingoksi. Vanhentumislaita voidaan kuitenkin sopimuksella poiketa, mikäli poikkeaminen vanhentumislain säännöksistä on velallisen eduksi.⁵⁹

Hallituksen esityksessä 187/2002 on todettu, että velan lakkaaminen ajankulumisen ja velkojan passiivisuuden takia on tarkoituksenmukaista. Kyseinen oikeusperiaate on Suomessa yleisesti vahvasti omaksuttu, minkä vuoksi kyseinen periaate on otettu lainsäädännön lähtökohdaksi. Kun velkoja ei vaadi velalliselta velkaa takaisin, voi velalliselle syntyä käsitys siitä, että hän ei ole enää maksuvelvollinen. Tämän takia velan periminen velalliselta olisi tämän jälkeen kohtuutonta. Lainsäädännön tavoitteena on suojata ajankulumisen vuoksi velallisen luottamusta velattomuuteen.⁶⁰

Yleinen vanhentumisaika on ollut kymmenen vuotta velvoitteen eli velan syntymisestä. Hallituksen esityksessä on kuitenkin todettu, että kehitys kulkee ja tukee kansainvälisestäikin lyhyempiä vanhentumisaikoja ja katsottu, että kymmenen vuoden vanhentumisaika on varsin pitkä. Tämä suojelee velkasuhteiden selkeyttä ja suojaa luottamusta vallitseviin oloihin sekä auttaa velallista selviämään velasta kohtuullisessa määräajassa. Tämän vuoksi hallituksen esityksessä (187/2002), on ehdotettu kymmenen vuoden vanhentumisaikaa lyhennettäväksi.⁶¹

11 Rikosoikeudellista vahingonkorvausta koskeva oikeudellinen sääntely

Vahinko on vahingonkärsineen kannalta negatiivinen ja ulkopuolisesta syystä koettu seuraus. Vahingon negatiivisuus tarkoittaa sitä, että vahingonkärsijän omaisuuden arvo alenee, vahingonkärsijän omaisuutta tuhoutuu tai vahingonkärsijä itse loukkaantuu.⁶² Vahingonkorvauksia on aina vaadittava, mikäli niitä haluaa esittää. Korvauksien vaatiminen tulisi suorittaa mahdollisimman nopeasti vahingon sattumisen jälkeen. Vahingonkorvauksen vaatimisen takarajana on yleinen vanhentumisaika, joten korvauksia tulisi vaatia 10 vuodessa vahingon sattumisesta.⁶³

Rikoksen tekijä on veloitettu korvaamaan rikoksella aiheutettu vahinko minkä tekijä on rikoksella tai muuten aiheuttanut. Vahingonkorvauksista säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).⁶⁴ Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n mukaan henkilö, joka on tahallisesti tai tuotamuksesta aiheuttanut toisella vahingon, on veloitettu korvaamaan aiheuttamansa vahinko,

⁵⁹ Saarnilehto & Linna 2016, 18.

⁶⁰ HE 187/2002, 16.

⁶¹ HE 187/20102, 17.

⁶² Virtanen 2011, 7.

⁶³ Virtanen 2011, 501.

⁶⁴ Saarnilehto 2012, 209.

ellei siitä toisin säädetä. Vaikka vahingonkorvauksista ei säädetä rikoslaissa, on niiden välillä silti yhteys. Rikos voi aiheuttaa vahinkoa toiselle, minkä vuoksi joudutaan maksamaan vahinkoa kärsineelle korvauksia.⁶⁵

Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 9 §:n mukaan hakemusia voidaan käsitellä yhdessä rikosasian kanssa, mikäli asioilla on yhteys keskenään. Syyteasian yhteydessä voidaan siis käsitellä kyseessä olevalla rikoksella aiheutettu asianomistajan yksityisoikeudellinen korvausvaatimus. Mikäli yksityisoikeudellista korvausvaatimusta ajetaan erikseen, noudatetaan sen käsittelyssä riita-asioiden mukaista käsittelyä.⁶⁶

Vahingonkorvausten vanhentumisajasta säädettiin aiemmin vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:ssä, jonka mukaan mikä tahansa rahavelka vanheni 10 vuodessa, ellei lyhyempää vanhentumisaikaa ole säädetty. Tämä sääntö on myöhemmin kumottu vanhentumislainilla, jonka avulla vanhentumisaikoja on lyhennetty. Vahingonkorvauksista säädetään kuten velasta ja sen vanhentumisesta.⁶⁷

Laissa velan vanhentumisesta (728/2003) säädetään siitä, milloin vahingonkorvaus alkaa vanhentua. Lain velan vanhentumisesta 7 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan, muuhun kuin sopimussuhteeseen perustuva vahingonkorvauksen vanhentumisaika alkaa siitä, kun vahingonkärsijä on saanut tietää tai olisi pitänyt tietää vahingosta ja vahingosta vastuussa olevasta. Vahingonkorvausvelan vanhentumisaika alkaa siis siitä, kun vahingonkärsijä on saanut vahingosta sellaiset tiedot, minkä pohjalta hän pystyy esittämään korvausvaatimuksen vahingonaiheuttajalle. Syyteoikeuden vanhentuminen ei vaikuta asianomistajan oikeuteen saada vahingonkorvausta hänelle aiheutuneesta vahingosta.⁶⁸

Yleisin syy vahingonkorvauksen vanhentumiselle on vahingonkärsijän passiivisuus. Vahingonkärsijä ei syystä tai toisesta ole välttämättä osannut, tahtonut tai tiennyt onko hänellä oikeus vahingonkorvauksiin, minkä vuoksi vahingonkorvaus vanhentuu.⁶⁹ Vanhentuminen voidaan kaakaista vanhentumislain 10 § 2 momentin mukaan ilmoittamalla vapaamuotoisesti velalliselle velan perusteen ja määrän, mikäli ne eivät ole vahingonaiheuttajan tiedossa. Hallituksen esityksessä (187/2002) pelkästään ilmoitus siitä, että kyseessä on vahingonkorvaus ei ole riittävä, mutta katkaisemiseen vaadittava ilmoitus voi silti olla vapaamuotoinen ja siitä tulee käydä ilmi vaatimuksen arvioimiseksi vaadittavat tosiseikat, eli teko, laiminlyönti, tapahtuma tai muu olosuhde, joka on velkojan käsityksen mukaan aiheuttanut korvaus- tai

⁶⁵ Saarnilehto 2012, 211

⁶⁶ Saarnilehto 2012, 211.

⁶⁷ HE 187/2002, luku 4.2.

⁶⁸ Tapani ym 2013, 509.

⁶⁹ Virtanen 2011, 525.

hyvitysvastuun.⁷⁰ Vahingonkärsijän passiivisuus korvausvaatimuksen esittämisessä ja vanhentumine kytkeytyvät yhteen siten, että ajankuluminen voi tehdä korvausvastuun toteuttamisen käytännössä mahdottomaksi näytön puuttumisen vuoksi.⁷¹

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO:2002:100 A oli epäiltynä veropetoksesta ja Verohallinto oli esittänyt häntä koskevan vahingonkorvausvaatimuksen. Korkein oikeus painotti päätöksessään korvausvaatimuksen vapaamuotoista tiedoksiantoa vahingonaiheuttajalle ja sitä, että korvausvaatimuksen ei tarvitse olla tiedoksi annettaessa täysin yksilöitävissä.

Rikoksesta epäilty A oli esitutkinnassa koskien veropetosta saanut tiedon häneen kohdistetusta korvausvaatimuksesta. Asian edettyä käräjäoikeuteen, oli käräjäoikeus tuominnut A:n korvausvelvolliseksi ja korvausvastuuseen. A valitti asiasta hovioikeuteen vahingonkorvauksen osalta ja vetosi siihen, että vahingonkorvaus on vanhentunut. Hovioikeus katsoi, että vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n mukaan vahingonkorvauksia on vaadittava 10 vuoden kuluttua vahingon tapahtumisesta ja vahingonkorvauksen vanhentumisen katkaisi tuomioistuimen menettelyssä haettu vahingonkorvaus ja näin ollen oleellisinta asiassa olisi haasteen tiedoksiantopäivä. Asiassa ei hovioikeuden mukaan näytetty sitä, että vahingonkorvauksen vanhentuminen olisi katkaistu kuin vasta oikeudenkäynnin yhteydessä, hovioikeus hylkäsi kanteen tältä osin ja vapautti A:n vahingonkorvausvastuusta.

Asia eteni korkeimpaan oikeuteen ja korkein oikeus katsoi, että A:lle on esitutkinnassa käynyt ilmi veroviraston korvausvaatimus. Korkein oikeus katsoi, että vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n mukaan vahingonkorvausta on vaadittava 10 vuoden kuluttua vahingon tapahtumisesta. Kyseessä on yleinen vanhentumisaika, joka on katkaistavissa vapaamuotoisesti ja tämä ei edellytä sitä, että korvausvaatimuksen täsmällinen sisältö tulisi olla tiedossa ja yksilöity. Korkein oikeus katsoi, että Verohallinnon oikeus korvaukseen ei ollut vanhentunut, sillä A on saanut viimeistään esitutkinnassa loppulausuntoa häneltä pyydettyä vanhentumisen katkaisevalla tavalla saanut vahingonkorvaus vaateen tiedoksi, ja vielä erikseen haasteen tiedoksiannolla saanut tietoon vahingonkorvausvaateen.

Korkein oikeus tutki tapausta vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n mukaisesti. Vahingonkorvauslain mukaan vahingonkorvaus vanhentuu kymmenessä vuodessa vahingon sattumisesta tai ilmenemisestä. A:lle on annettu jo esitutkinnassa tieto verohallinnon korvausvaatimuksesta,

⁷⁰ HE 187/2002, 10 §:n 2 momentin perustelut.

⁷¹ Virtanen 2011, 532.

mutta korvausvaatimus ei ole ollut tuolloin yksilöity. Koska A on kuitenkin saanut korvausvaatimuksen tiedokseen, ei korkein oikeus katsonut verohallinnon korvausvaatimusta asiattomaksi ja vanhentuneeksi.

Vahingonkorvauksen vanhentuminen on katkaistavissa vapaamuotoisesti ja velallista vaateesta muistuttaminen katkaisee sen vanhentumisen. Koska vahingonkorvauksen vanhentuminen on katkaistu esitutkinnassa ja haasteen tiedoksiannolla katsoi korkein oikeus vaateen hyväksyttäväksi. Vahingonkorvauslakia ei myöskään tilanteessa katsottu sovellettavan vastaajan haitaksi.

12 Velan vanhentumisaika

Hallituksen esityksellä 187/2002 eduskunnalle muutettiin lakia velan vanhentumisesta ja yleisiä vanhentumisaikoja lyhennettiin. Lain velan vanhentumisesta 4 §:n mukaan velka vanhentuu 3 vuodessa 5 §, 6 § ja 7 §:ssä tarkoitetuista ajankohdista, jos vanhentumista ei ole katkaistu sitä ennen. Tätä kolmea vuotta kutsutaan yleiseksi vanhentumisajaksi. Kolmen vuoden vanhentumisaika on lain esitöissä katsottu olevan sekä velallisen, että velkojan näkökulmasta sopivaksi ja kohtuulliseksi vanhentumisajaksi.⁷²

Lain velan vanhentumisesta 5 §:n mukaan velan vanhentumisaika alkaa kulua eräpäivästä, mikäli se on velallista sitovasti etukäteen määrätty. Mikäli velkaa voidaan vaatia velalliselta suoritettavaksi ennen maksun eräpäivää sopimusrikkomuksen perusteella, vanhentumisaika alkaa kulua siitä hetkestä, kun velka on erääntynyt erääntymistoimien vuoksi. Esimerkkinä tällaisesta velasta on esimerkiksi vuokran maksu. Kun velallinen ei suorita vuokraa vuokranantajalle määräpäivään mennessä, alkaa vuokravelan vanhentuminen siitä päivästä, kun vuokra olisi tullut maksaa.

Velkoja on voinut antaa velalliselle luottoa useamman kerran esimerkiksi pankkilainana ja tällöin selvitettäväksi jää se, onko kyseessä yksi vai useampi velka. Velkojan yhdistäessä velat kirjanpitoon, ei tee yhdistetyistä veloista yhtä velkaa eikä tämä osoita sitä, että osapuolet olisivat tästä sopineet. Lähtökohtaisesti edellä mainitut kysymykset ratkaistaan seuraavanlaisesti: mikäli on sovittu ainoastaan yhdestä velasta, on kyseessä yksi velka, vaikka velkaa nostettaisiin erissä velkasuhteen aikana. Mikäli luotonantaja myöntää velalliselle useita peräkkäisiä luottoja, eivät ne yhdisty yhdeksi velaksi ilman asianosaisten välistä sopimusta. Näin ollen siis useamassa erässä nostettu velka, ilman erillistä sopimusta vanhenee kukin omana ajan-kohtanaan.⁷³

⁷² Saarnilehto ym 2016, 27.

⁷³ Saarnilehto ym 2016, 30.

Lain velan vanhentumisesta 6 §:n mukaan, jos velan suorittamisen eräpäivää ei ole sitovasti sovittu, alkaa velka vanhentua siitä päivästä, kun myyjä on luovuttanut kaupan kohteen ostajalle tai velkoja on täyttänyt suoritusvelvoitteensa. Lainkohta koskee kaikkia kaksipuolisesti velvoittavia sopimuksia riippumasta vastikkeesta. Lainkohta on lisätty lainsäädäntöön sen vuoksi, että mikäli vanhentumisajasta ei erikseen olisi säädetty, olisi vanhentumisajanalkamisesta voinut päättää velkoja yksin, jolloin velan vanhentumisaika olisi voinut venyä hyvin pitkäksi.⁷⁴

Lain velan vanhentumisesta 7 §:n mukaan vahingonkorvauksen tai muun hyvityksen vanhentumisaika alkaa siitä hetkestä, kun ostaja on havainnut virheen tai puutteen sopimusrikkomukseen perustuvassa hyvityksessä. Asiamiehen, edustajan tai muun toimeksiantajan virheeseen perustuvassa vahingonkorvauksessa vanhentumisaika alkaa siitä, kun toimeksisaaja on tehnyt tilityksen tai siitä kun päämies on virheen tai laiminlyönnin havainnut tai olisi pitänyt havaita, jos vahingonkorvauksen peruste ei käy tilityksestä ilmi. Mikäli vahingonkorvaus ei perustu sopimusrikkomukseen, alkaa vahingonkorvaus tai muu hyvitys vanhentua siitä hetkestä, kun vahingonkärsijä on saanut tietää tai olisi pitänyt tietää vahingosta ja siitä vastuussa olevasta. Perusteettoman edun palautus alkaa vanhentua siitä hetkestä, kun vaatimuksen esittäjä on saanut tietää tai hänen olisi pitänyt tietää maksusta tehdystä erehdyksestä, sopimuksen pätemättömyydestä tai muusta perusteena olevasta seikasta ja perusteettoman edun saajasta. Laissa velan vanhentumisesta 19 §:ssä säädetään tilanteista, missä velallisia on useampia. Mikäli velallisia on useampia kuin yksi, velan vanhentumisaika lasketaan jokaisen velallisen kohdalla erikseen.

13 Velan vanhentumisajan katkaiseminen

Velan vanhentumisen katkaiseminen vaikuttaa velkojan ja velallisen väliseen oikeussuhteeseen, minkä vuoksi vanhentuminen voidaan katkaista ainoastaan viestimällä vastapuolelle velkasuhteen olevan edelleen voimassa. Velan katkaiseminen siis edellyttää sitä, että velalliselle itselleen ilmoitetaan asiasta. Vanhentumisen katketessa velallinen ja velkoja määrittelevät omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan, minkä takia velan vanhentumisen katkaiseminen tulee olla oikeustoimena pätevä. Velan katkaiseminen on vapaamuotoinen oikeustoimi, joten tämä antaa velkojalle laajat mahdollisuudet katkaista velan vanhentuminen.⁷⁵ Velan vanhentumisen katkaisun tarkoituksena on varmistaa se, että velallinen tietää velasta ja siitä, että velkoja haluaa velan edelleen hänelle suoritetuksi. Kun velan vanhentuminen on katkaistu alkaa siitä hetkestä, kun velan vanhentuminen on katkaistu uusi samanpitäinen

⁷⁴ Saarnilehto ym 2016, 35.

⁷⁵ Saarnilehto ym 2016, 74.

vanhentumisaika.⁷⁶ Kuitenkin, jos velasta on lain velan vanhentumisesta 13 §:n mukaan annettu lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu ulosottoperuste on velan vanhentumisaika viisi vuotta.

Mikäli velalliselle ja velkojalle tulee riitaa siitä, onko velan vanhentuminen katkaistu vai onko velka vanhentunut, katsotaan vanhentumisen katkaiseminen velkojan eduksi. Koska kyseessä on vapaamuotoinen oikeustoimi ja todistetaakka kakaisemisesta on velkojalla, jäisi katkaisutoimi aina näyttämättä ja velan katsottaisiin vanhentuneen. Velkojan on kuitenkin kyettävä näyttämään, milloin vanhentuminen on katkaistu ja velkojan etu edellyttää sen, että velkoja säilyttää itsellään todisteen velan vanhentumisen katkaisemisesta ja tapahtuman ajankohdasta. Mikäli velkoja ei pysty tätä näyttämään todeksi, ei velan vanhentumisen voida katsoa olevan katkaistu.⁷⁷ Velan vanhentuminen voidaan katkaista joko vapaamuotoisesti tai oikeudellisesti lain velan vanhentumisesta 10 § ja 11 § mukaan.

Lain velan vanhentumisesta 19 §:n mukaan, velan vanhentuminen on katkaistava jokaisen velallisen kohdalla erikseen, mikäli velka kohdistuu useampaan, kuin yhteen velalliseen, koska velan vanhentumisen katkaisu edellyttää lain velan vanhentumisesta 10 §:n mukaan sen, että velka ja velallinen yksilöidään. Tämän vuoksi tulee velan vanhentuminen katkaista jokaisen velallisen kohdalla erikseen. Mikäli velan vanhentumista ei katkaista asianmukaisesti ja jokaiseen velalliseen kohdisteta katkaisutoimea, vanhenee velka tämän velallisen osalta, jota kohtaan velan vanhentumista ei ole asianmukaisesti katkaistu. Velalliset vastaavat tilanteessa yhteisvastuullisesti velasta, mutta jokainen velallinen on velvollinen suorittamaan sen summan, mihin hän on alun perin sitoutunut. Mikäli velallinen on suorittanut velkaa tietämättä, että jonkun velallisen velka on vanhentunut, ja hän on suorittanut velkaa velkojalle yli sen mihin hän on sitoutunut, on velkoja velvollinen palauttamaan velalliselle ylimenevän summan. Velkoja on myös veloitettu suorittamaan palautettavalle summalle korkolain 3 §:n 2 momentin mukainen korko siitä päivästä lukien, kun velkoja on saanut vanhentunutta velkaa koskevan suorituksen.

13.1 Velan vanhentumisen vapaamuotoinen katkaiseminen

Velan vapaamuotoisista katkaisutoimista säädetään vanhentumislain 10 §:ssä. Sen mukaan, velan vanhentumisen voi katkaista sopimalla osapuolten kesken maksujen järjestelystä, vakuudesta tai muusta velan ehtojen muutoksesta tai sopimalla siitä, että vanhentuminen on katkaistu. Velan vanhentuminen katkeaa myös tilanteissa, missä velallinen suorittaa velkaa

⁷⁶ HE 187/2002, 1.

⁷⁷ Saarnilehto ym 2016, 75.

tai muutoin tunnustaa velan velkojalle tai velkoja vaatii velalliselta suoritusta tai muutoin muistuttaa velallista velasta.

Lain velan vanhentumisesta 10 §:n mukaan velkojan ei siis tarvitse periä velalliselta maksua velan vanhentumisen katkaisemiseksi, vaan velallinen voi muistuttaa velallista velasta. Velan vanhentuminen on katkaistu vasta siinä vaiheessa, kun velallinen on saanut muistutuksen velasta tiedokseen. Velallisen on saatava tieto muistutuksesta ennen kuin vanhentumisaika on kulunut umpeen. Muuten velka katsotaan vanhentuneeksi.⁷⁸

Velan vanhentuminen katkeaa myös lain velan vanhentumisesta 10 §:n mukaan tilanteissa, missä molemmat osapuolet tunnustavat velan olevan edelleen olemassa ja voimassa. Mikäli velan maksun suhteen sovitaan uudesta eräpäivästä, vanhentumisajan alkaminen siirtyy tuohon uuteen sovittuun eräpäivään.⁷⁹

Lain velan vanhentumisesta 10 § mukaan velan vanhentuminen katkeaa myös silloin, kun velallinen suorittaa velkaa tai tunnustaa velan velkojalle ja tilanteissa, missä velkoja vaatii velalliselta suoritusta tai muutoin muistuttaa velallista velan olemassaolosta. Kuitenkin, jotta velan vanhentuminen katkeaa, tulee velka yksilöidä katkaisutoimessa, jotta se olisi oikeustoimena pätevä. Mikäli velkaa ei yksilöidä, ei velan vanhentumisen katsota katkenneen. Mikäli velka on vahingonkorvaus tai hyvitys, tulee velkojan muistutuksesta käydä ilmi myös velan peruste ja velan määrä kohtuudella vaadittavalla tavalla, mikäli nämä eivät ole velallisen tiedossa.

Lain velan vanhentumisesta 13 § mukaan, kun velan vanhentuminen on katkaistu ja vanhentuminen alkaa uudestaan, alkaa tästä päivästä saman pituinen vanhentumisaika kuin aiemmin on ollut. Kuitenkin, mikäli velasta on jokin ulosotto-peruste, joka voidaan panna täytäntöön, on velan vanhentumisaika viisi vuotta. Mikäli velan suoritus velvollisuus alkaa vasta ulosotto-perusteen antamisen jälkeen, lasketaan vanhentumisaika siitä hetkestä, kun velallisen suoritusvelvollisuus alkaa.

13.2 Velan vanhentumisen oikeudellinen katkaisu

Lain velan vanhentumisesta 11 §:ssä säädetään oikeudellisista katkaisutoimista. Sen mukaan, velan vanhentuminen katkeaa, mikäli velkoja panee vireille velallista vastaan saatavaa koskevan kanteen tai esittää saatavaa kohtaan vaatimuksen tuomioistuimessa, kuluttajariitalautakunnassa tai muussa toimielimessä, millä on laissa säädetty oikeus antaa ratkaisu tai

⁷⁸ Saarnilehto ym 2016, 79.

⁷⁹ Saarnilehto ym 2016, 77.

ratkaisusuositus tai, kun velkoja ilmoittaa velallista koskevan julkisen haasteen, velkoja pannaan vireille ulosottoasian tai jos velka otetaan muutoin huomioon ulosottomenettelyssä tai saatavaa käsitellään tuomioistuinsovittelussa tai sovittelumenettelyssä, jossa tehty sovinto velasta voidaan vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi.

Oikeudelliset katkaisutoimet ovat pääasiassa viranomaismenettelyä ja oikeudellisia katkaisutoimia voidaan käyttää kaikkien velkojen vanhentumisen katkaisemiseen.⁸⁰

Velan vanhentumisen voi katkaista tuomioistuimessa tai muussa toimielimessä. Tuomioistuimella tarkoitetaan yleisiä ja erityisiä tuomioistuimia eli esimerkiksi käräjäoikeuksia. Jotta velan vanhentuminen tulee katkaistuksi, tulee kanteen koskea velkaa minkä vanhentuminen halutaan katkaista, sekä velkojan on itse tai asiamiehensä edustamana nostettava kanne velallista kohtaan. Koska viralliskatkaisu vapaamuotoisen katkaisun tavoin kohdistuu velallisen ja velkojan väliseen oikeussuhteeseen, tulee kanteen olla velallisen tai velallisen avustajan nostama. Mikäli kanteen nostaa joku muu kuin velkoja tai hänen asiamiehensä, ei velan vanhentuminen katkea, eli esimerkiksi jos kanne nostetaan velan takaajaa vastaan.⁸¹

Velan vanhentumisen voi katkaista myös kuluttajalautakunnassa tai muussa laissa säädettyssä elimessä tai menettelyssä, missä voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus. Vaatimuksen esittäminen katkaisee kannemääräajan.⁸²

Lain velan vanhentumisesta mukaan 11 §:n mukaan velan vanhentumisen voi katkaista, kun velkoja ilmoittaa saatavan velallista kohtaan julkisen haasteen tai maksukyvyttömyysmenettelyn yhteydessä. Maksukyvyttömyys menettelyitä ovat konkurssi, yrityksen saneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely. Julkisen haasteen vuoksi tapahtuvan valvonnan kautta, velan ei olla aiemmin katsottu vanhentuvan, mutta koska julkinen haaste edellyttää velkojalta samankaltaisia toimenpiteitä kuin esimerkiksi konkurssinvalvonta, on velan vanhentumisen katkaiseminen julkisen haasteen kautta tarkoituksenmukaista. Näin ollen velan vanhentuminen katkeaa siitä hetkestä, kun julkisesta haasteesta on ilmoitettu. Velan vanhentuminen katkeaa myös silloin, kun velkoja ilmoittaa saatavansa ulkomaisessa maksukyvyttömyysmenettelyssä. Maksukyvyttömyysmenettelyn tulee kuitenkin olla Suomessa tunnettu, jotta velan vanhentumisen katsotaan olevan katkaistu. Suomessa tunnetuista ulkomaisista maksukyvyttömyysmenettelyistä Euroopan Unioni on antanut asetuksen (1346/2000 EY).⁸³

⁸⁰ Linna ym 2016, 91.

⁸¹ HE 187/2002, 58.

⁸² HE 187/2002, 59.

⁸³ HE 187/2002, 59.

Lain julkisesta haasteesta (729/2003) mukaan, julkisen haasteen tarkoituksena on selvittää velallisen tuntemattomat velat. Tuomioistuimien käsittelee julkisen haasteen lain julkisesta haasteesta 2 §:n mukaan. Tuomioistuimen antamassa julkisessa haasteesta lain julkisesta haasteesta 4 §:n mukaan, velkojia pyydetään kirjallisesti ilmoittamaan saatavansa tuomioistuimelle haasteesta annettuun päivämäärään mennessä sillä uhalla, että mikäli velkoja ei ilmoita veloista, tuntemattomaksi jääneet velat lakkaavat. Lakanneisiin velkoihin sovelletaan vanhentumislain säännöksiä vanhentuneesta velasta.

Velan vanhentuminen voidaan katkaista myös laittamalla ulosottoasia vireille. Lain velan vanhentumisesta 11 § mukaan, velan vanhentuminen katkeaa, kun velkoja panee vireille ulosottoasian tai velkojan velka otetaan muutoin huomioon ulosottomenettelyssä. Tämä edellyttää sitä, että velkojalla on ulosottoeruste esimerkiksi lainvoimainen käräjäoikeuden tuomio. Eräissä tapauksissa on myös mahdollista, että velka otetaan muutoin huomioon ulosottomenettelyssä, eikä yhden velkojan välttämättä tarvitse hakea ulosmittausta tai tarvitse ulosottoerustetta päästäkseen mukaan ulosottomenettelyyn. Esimerkkitapauksena tilanne, missä velkoja ilmoittaa kiinteistön pakkohuutokaupassa, velan vanhentuminen katkeaa.⁸⁴

Ulosottoasia tulee vireille siten, että velkoja toimittaa kirjallisen hakemuksen ulosottovirastoon.⁸⁵ Ulosottokaaren 3 luvun 2:ssä on säädetty ulosottohakemuksen sisällöstä. Sen mukaan ulosottohakemuksessa tulee ilmoittaa hakijan yhteystiedot sekä mahdolliset asiamiehen yhteystiedot, vastaajan nimi sekä yhteystiedot, saatavan määrä ja koron laskemista varten tarvittavat tiedot sekä ulosottoerusteen tunnistetiedot. Ulosottoasian vireille tultua, vaikka velallista ei olisi tavattu tai annettu velalliselle tiedoksi vireilletuloilmoitusta, velan vanhentuminen katsotaan silti katkenneeksi.⁸⁶ Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukaan vireilletuloilmoitusta ei tarvitse antaa tiedoksi velalliselle, mikäli velallisen olinpaikkaa ei tiedetä tai on oletettavaa, että ilmoitus vaikuttaa ulosottoasian täytäntöönpanoa merkittävästi.

Lain velan vanhentumisesta 11 § mukaan vanhentuminen keskeytyy menettelyn aloittamispäätöksen julkisen haasteen ja maksukyvyttömyysmenettelyn kohdalla. Vaikka velkojan vaatimus ulosottomenettelyssä hylättäisiin, velan vanhentumisen katsotaan olevan katkaistu. Vanhentumisen katkaisu ei siis edellytä velkojan hakemuksen hyväksymistä.⁸⁷

Vanhentumislaisissa ei ole säännöstä velan katkaisemisesta silloin, kun velallinen ei ole tavoitettavissa ja hänen olinpaikkansa on tuntematon. Hallituksen esityksessä (187/2002) tätä perustellaan sillä, että velan vanhentumisen katkaisun on ehdotettu alkavan siitä, kun asia tulee

⁸⁴ HE 187/2002, 60.

⁸⁵ Linna 2008, 61.

⁸⁶ Uitto 2009, 92.

⁸⁷ HE 187/200, 60.

vireille eli kun velkoja on itse toimittanut hakemuksen tuomioistuimeen tai jollekin muulle viranomaiselle. Ulosottihakemus voidaan käsitellä, vaikka velallista ei voida tavoittaa henkilökohtaisesti.⁸⁸ Koska laissa velan vanhentumisesta on säädetty tarkoin siitä, että vanhentuminen katkeaa asian vireille tuloon, ei vanhentumisen katkaisuun ole tarvinnut säätää poikkeavaa lainsäädäntöä.⁸⁹

14 Velan lopullinen vanhentuminen

Hallituksen esityksessä 83/2014 hallitus on ehdottanut lisäystä vanhentumislakiin velan lopullisesta vanhentumisesta. Hallituksen esityksen mukaan velka voisi lisäyksen myötä vanhentua lopullisesti joko ulosottoperusteen määräajan tai erääntymisestä laskettavan määräajan umpeutumisen johdosta. Velan lopullista vanhentumista koskevassa sääntelyssä on pyritty ottamaan huomioon se, että se ei heikennä maksumoraalia, vaikeuta liike-elämää tai häiritse rahoitusmarkkinoita. Velan lopullista vanhentumista koskevat vanhentumisajat ovat edellä mainitun perusteella pitkiä sekä pitkiä vanhentumisaikoja puoltaa myös viimesijaiseksi tarkoitettusta keinosta ylivelkaongelman hoitamiseksi.⁹⁰

Velan lopullinen vanhentuminen tarkoittaa sitä, että kaikki mahdollisuudet periä velkaa lakkaavat eikä velallisella ole suoritusvelvollisuutta velkaan. Kun velka on lopullisesti vanhentunut ei sitä voida enää jatkaa minkäänlaisilla toimenpiteillä. Jotta velka lainsäädäntöä velan lopullisesta vanhentumisesta voidaan soveltaa, tulee saatavan perustua sopimukseen, kuulua lain velan vanhentumisesta soveltamisalan piiriin, saatavan on oltava rahavelka ja velallisen on oltava luonnollinen henkilö. Lain velan vanhentumisesta soveltamisalan ulkopuolelle jätettyjen velvoitteiden osalta ei voida soveltaa sääntelyä velan lopullisesta vanhentumisesta, vaikka ne täyttäisivät edellä mainitut kriteerit.⁹¹

Lopullisen velan vanhentumisen tarkoituksena on tarjota luonnollisille henkilöille viimekätinen mahdollisuus vapautua veloista määräajassa. Velan lopullisen vanhentumisen määräaika on kuitenkin kohtuullisen pitkä eli viidestätoista vuodesta kahteenkymmeneenviiteen vuoteen riippuen siitä, onko velkoja luonnollinen vai juridinen henkilö.⁹²

Hallituksen ehdotus velan lopullisesta vanhentumisesta meni eduskunnassa läpi ja lainsäädäntö tätä koskien tuli voimaan 1.1.2015. Laki uudistuksen myötä, velan vanhentumisesta annettuun lakiin (728/2003) lisättiin uusi 13 a §, missä säädetään velan lopullisesta

⁸⁸ HE 187/2002, 56.

⁸⁹ HE 187/200, 60.

⁹⁰ HE 83/2014, luku 3.7.

⁹¹ Bräysy 2015, 1032.

⁹² Linna & Saarnilehto 2016, 205.

vanhentumisesta. 13 a §:n tarkoituksena on estää elinikäinen tai kohtuuttoman pitkä ulosotto. Uutta 13 a §:ää sovelletaan myös ennen kyseisen lain voimaantuloa erääntyneisiin velkoihin. Lain velan vanhentumisesta 13 a § mukaan luonnollisen henkilön rahavelka, mikä perustuu sopimukseen, vanhentuu kun viimeistään kaksikymmentä vuotta on kulunut velan erääntymisestä. Mikäli velkoja on luonnollinen henkilö, on vanhentumisaika kaksikymmentäviisi vuotta.⁹³

Lain velan vanhentumisesta 13 a §:ssä on todettu, että velan vanhentumisesta ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan määräajan umpeen kulumisen johdosta säädetään ulosottokaaren 27 §:ssä. Ulosottokaaren 27 §:n mukaan velka, jonka perijänä on luonnollinen henkilö, velka vanhentuu kahdessakymmenessä vuodessa ulosottoperusteen antamisesta ja velat, missä perijänä on juridinen henkilö, velka vanhentuu lopullisesti viidessätoista vuodessa ulosottoperusteen antamisesta. Mikäli velkoja on sopimattomilla tavoilla loukannut velkojan oikeutta saatavaan nähden, voidaan velan lopullista vanhentumisaikaa jatkaa kymmenellä vuodella.⁹⁴

Ulosottokaaren 2 luvun 27 §:n mukaan, mikäli ulosottoperuste vanhentuu, säädetään saatavasta, kuten vanhentuneesta velasta säädetään laissa velan vanhentumisesta. Koska ulosottoperusteen vanhentumisajalle voi hakea määräajanpidennystä, ei ulosottokaareissa säädetty johda suoraan velan lopulliseen vanhentumiseen. Ulosottokaareissa ei itsessään viitata lopulliseen vanhentumiseen, mutta ulosottokaareissa tarkoitettu vanhentuminen on vuoden 2014 uudistuksen jälkeen myös lopullista vanhentumista.⁹⁵ Uudella sääntelyllä vanhentumisaika on sirottu velan erääntymiseen.

15 Ulosottoperusteen vanhentumisaika

Ulosottoperuste voidaan hakea useamman kymmenen vuoden jälkeenkin velan syntymisen jälkeen, mikäli velan vanhentuminen on koko ajan asianmukaisesti katkaistu. Kun ulosottoperustetta vaaditaan, velka erääntyy. Lopullinen velan vanhentumisaika on kaksikymmentä vuotta. Kun velka on erääntynyt, se vanhentuu lain velan vanhentumisesta 13 a §:ssä tarkoitettuun määräajoin.⁹⁶

⁹³ Saarnilehto 2015, 1.

⁹⁴ Linna & Saarnilehto 2016, 205.

⁹⁵ Linna & Saarnilehto 2016, 205.

⁹⁶ Saarnilehto 2015, 4

Maksukyvyttömyysmenettelyn vireille tuloon, velkojalla on oltava ulosottoperuste ulosotto-kaaren 2 luvun 1 §:n mukaan. Ulosottoperusteen täytäntöönpanolle on säädetty ulosottokaaren 2 luvun 24 §:ssä määrääjat, missä ulosottoperuste on pantava täytäntöön.

Ulosottokaaren 1 luvun 1 §:n mukaan, lain mukaisesti pannaan täytäntöön riita- tai rikosasiassa asetettuja yksityisoikeudellisia, tuomioihin tai muuhun tässä laissa tarkoitettuihin ulosottoperusteisiin sisältyviä saatavia, eli maksuvelvoitteita, velvoitetta luovuttaa kiinteää omaisuutta tai määrätty irtain omaisuus henkilölle, häättöjä, velvoitteita tehdä jotakin ja kieltoja tehdä jotakin. Ulosottokaaren 8 luvun mukaisesti, tämän lain määritellyin tavoin pannaan täytäntöön oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettu takavarikko tai muu turvaamistoimi.

Ulosottokaaren 2 luvun 2 §:ssä on määritelty ulosottoperusteet. Ulosottoperusteita ovat tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antama tuomio, tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös tai pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös väliaikaisesta vakuustakavarikosta, osamaksukauppaa koskeva ulosottomiehen tilityspöytäkirja, vahvistettu elatusapusopimus, hallintotuomioistuimen päätös tai muun viranomaisen päätös hallintolainkäyttöasiassa sekä valtioneuvoston, ministeriön, valtion keskushallintoon kuuluvan viraston ja aluehallintoviraston päätös sekä muu hallintopäätös, mikäli sen täytäntöönpanosta säädetään tämän lain mukaisessa järjestyksessä jossakin toisessa laissa.

Ulosottoperusteen vanhentumisaika on viisi vuotta, sen jälkeen, kun velasta on annettu esimerkiksi lainvoimainen tuomio. Ulosottoperusteen vanhentuminen tulee katkaista viiden vuoden välein.⁹⁷ Lainvoimaisella tarkoitetaan sitä, että ulosottoperusteeseen ei saa hakea muutosta eli ulosottoperuste on tullut lopulliseksi, siten että ei ole olemassa vaaraa siitä, että ulosottoperuste vielä muuttuu tai se kumotaan.⁹⁸ Kuten velan vanhentuminen, ulosottoperusteen vanhentuminen voidaan katkaista vapaamuotoisesti.⁹⁹

Ulosottoperusteen määräaika lasketaan siitä, kun yksipuolinen tuomio on annettu tai tuomio tai muu lopullinen ulosottoperuste saavuttaa lainvoiman. Tämän tarkoituksena on se, että määräaika lasketaan siitä, kun lopullinen ulosottoperuste on selvillä, eli se peruste, minkä nojalla ulosotto lopulta toimitetaan, siten että ei ole enää vaaraa ulosottoperusteen muuttamisesta tai kumoamisesta ja siitä aiheutuvasta velkojan korvausvastuusta.¹⁰⁰

Ulosottokaaren 2 luvun 24 §:n mukaan luonnolliselle henkilölle asetettu maksuvelvoite on viidentoistavuoden ajan täytäntöönpanokelpoinen. Mikäli velkoja on luonnollinen henkilö tai

⁹⁷ HE 187/2002, 1.

⁹⁸ Linna & Leppänen 2003, 98.

⁹⁹ HE 187/2002, 4.5 luku.

¹⁰⁰ Bräysy 2015, 1037.

korvaussaatava perustuu rikokseen, josta velallinen on saanut vankeusrangaistuksen, valvontarangaistuksen tai tuomittu suorittamaan yhdyskuntapalvelua, on maksuvelvoite täytäntöönpanokelpoinen 20 vuoden ajan. Ulosottokaaren 25 §:n perusteella ulosottoperusteen määräaika lasketaan siitä, kun yksipuolinen tuomio tai lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu lopullinen ulosottoperuste on annettu. Ulosottoperusteen määräaika eli aika, jonka ulosottoperuste on täytäntöönpanokelpoinen, ei ole katkaistavissa. Ulosottoperusteen määräaikaan ei kuulu sitä uhkaa, että jos velkoja ei tee tiettyjä toimia vanhentumisen katkaisemiseksi, saatava vanhentuu. Kun ulosottoperusteen määräaika on kulunut umpeen, ulosottoperusteen oikeusvaikutukset lakkaavat.¹⁰¹

Ulosottoperusteen määräaika voi jatkaa ulosottokaaren 2 luvun 26 §:n mukaan, nostamalla kanne velallista vastaan kärjäoikeuteen ja vaatia ulosottoperusteen määräajan jatkamista. Tuomioistuin voi jatkaa ulosottoperusteen määräaika kymmenenvuotta siitä, kun alkuperäinen määräaika päättyy tai saatavan lopullisesta vanhentumisesta lain velan vanhentumisesta 13 a §:n nojalla. Määräaika lasketaan siitä ajankohdasta, kumpi on aikaisemmin. Jotta ulosottoperusteen määräaika voidaan jatkaa, on ulosottokaaren 2 luvun 26 §:n mukaan velallisen tulee olla olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia esimerkiksi kätkemällä tai lahjoittamalla omaisuuttaan, lisäämällä velkojaan perusteettomasti, salannut tai antanut vääriä tietoja taloudellisesta asemastaan tai muilla vastaavilla sopimattomilla toimillaan järjestellyt taloudellista asemaansa velkojan vahingoksi. Tämän mukaan, velkojan on mahdollista saada velka pysymään voimassa aina uuden kymmenvuotiskauden, ilman, että velka eräänny maksettavaksi. Kuten edellä kerrottiin, vanhentumisaika on sidottu velan erääntymiseen ja näin ollen velka saadaan pysymään voimassa kauan, mikäli velalle ei ole määritelty eräpäivää ja velka ei eräänny lopullisesti.¹⁰²

Ulosottokaaren 2 luvun 27 §:n mukaan saatava vanhentuu, kun ulosottoperusteen määräaika kuluu umpeen. Kun ulosottoperusteen määräaika on kulunut umpeen, saatavan vanhentumisesta säädetään samoin, kuin vanhentuneesta velasta säädetään laissa velan vanhentumisesta. Mikäli ulosottoperusteen määräaika jatketaan tuomiolla määräajan päättymisen jälkeen, velalliselle asetettava maksuvelvollisuus on sama, kuin sen on ollut määräajan päättyessä tai saatavan vanhentuessa, kuten laissa velan vanhentumisesta on säädetty velan lopullisesta vanhentumisesta. Ulosottokaaren 2 luvun 27 §:n mukaan, mikäli ulosottoperusteen määräaika jatketaan ennen ulosottoperusteen määräajan jatkamista, on ulosottoperuste täytäntöönpanokelpoinen jatkettun määräajan päättymiseen saakka.

¹⁰¹ Linna & Saarnilehto 2016, 216.

¹⁰² Saarnilehto 2004, 19.

Velan vanhentumisaika on katkaistuna koko ulosottoasian tai muun viranomaismenettelyn viereilläöloajan sekä mahdollisen muutoksenhakuajan ajan. Säännöksen tarkoituksen on turvata se, että velkojan ei tarvitse tehdä yksittäisiä velkoja koskevia toimia sinä aikana, kun asia on viranomaiskäsittelyssä. Velan vanhentuminen jatkuu vasta siinä vaiheessa, kun asiasta on annettu ratkaisu, johon ei voida hakea muutosta enää tavallisin muutoksenhakuohjuksin.¹⁰³

16 Velan vanhentumisen vaikutukset

Laki velan vanhentumisesta 14 §:n mukaan velallisen suoritusvelvollisuus velkaa koskien velkojalle lakkaa, kun velka on vanhentunut. Velan vanhentumisen jälkeen velallisella ei ole velvollisuutta suorittaa velkaa velkojalle. Velan vanhentuminen ei edellytä toimenpiteitä velalliselta, vaan velka vanhentuu, kun laissa määritellyt määräajat täyttyvät.

Kun velka on vanhentunut, velkojalla ei ole oikeutta periä velkaa. Mikäli velan vanhentuminen on tapahtunut tuomion tai muun ulosottooperusteen vanhentumisen jälkeen, ulosotto ei saa ryhtyä toimiin velan perimiseksi. Velkojalle ei ole oikeutta hakea uutta ulosottooperustetta vanhentuneeseen velkaan. Velan vanhentumisaika ei ole sellainen määräaika, mihin voitaisiin pyytää määräajan pidennystä esimerkiksi velkojan laillisen esteen vuoksi. Koska velan vanhentumisaika on kolme vuotta ei tällaisille määräajanpidennyksille ole tarvettakaan. Velkoja ei saa myöskään vaatia vanhentumisajan huomiotta jättämistä esimerkiksi sen perusteella, että velallinen on käyttäytynyt moitittavasti. Koska velkojalla on useita keinoja katkaista velan vanhentuminen ja edes velallisen piileskely ei estä vanhentumisen katkaisua, on perusteltua, miksi vanhentumisaikaa ei voida jatkaa velkojan pyynnöstä.¹⁰⁴

Velan vanhentuminen ei katkaise kaikkia oikeusvelvoitteita. Kun velka on lakannut eli esimerkiksi suoritettu kokonaisuudessaan, velkojan ja velallisen välinen erityissuhde lakkaa. Mikäli velka taas lakkaa velan vanhentumisen vuoksi, on velkojalla eräissä tilanteissa oikeus pitää velallisen myöhemmin tekemät suoritukset sekä vedota maksunsaantia turvaaviin keinoihin. Mikäli siis velallinen suorittaa velkojalle summan velan vanhentumien jälkeen, on velkojalla oikeus pitää suoritus itsellään. Velkojalla ei ole oikeutta suorituksen palauttamiseen edes silloin, kun suoritus on johtunut velallisen erehdyksestä. Vanhentuneen velan suorittamista ei pidetä perusteettoamana etuna eikä lahjana. Nämä seikat eivät vaikuta siihen, että oikeustoimi ei olisi pätevä. Vanhentuneen velan suoritus voidaan tulkita pätemättömäksi oikeustoimeksi, mikäli velallinen on pakotettu tai erehdytetty suorittamaan velkaa oikeustoimilain 3 luvun säännösten nojalla.¹⁰⁵

¹⁰³ HE 187/2002, 60.

¹⁰⁴ HE 187/2002, 65.

¹⁰⁵ HE 187/2002, 65.

Lain velan vanhentumisesta 15 §:n mukaan, velkoja saa käyttää vanhentuvaa saatavaa kuittaukseseen, jos sen edellytykset täyttyvät ennen kuin saatava vanhentuu tai jos osapuolten saatavat liittyvät samaan oikeussuhteeseen. Mikäli velan maksu tai kuittaus myöhemmin osoitetaan vaikutuksettomaksi, ei velan katsota vanhentuneen suorituksen jälkeen kuluneena aikana, jos velkojalla on ollut perusteltu syy olettaa velan maksun tai kuittauksen lakkauttaneen velan. Kuittauksella tarkoitetaan sopimuspuolten saamisten käyttämistä puolin ja toisin velkojen maksuksi. Kuittauksessa siis molemmat osapuolet ovat velkojia, että velallisia.¹⁰⁶

Velan määräytyessä vasta kun kuittausta vaativan osapuolen saatava on vanhentunut, ei vanhentunut saatava kelpaa voimassa olevan saatavan kuittaukseksi, ellei toinen osapuoli tätä hyväksy. Velan kuittaminen on helpompaa, mikäli saatavat liittyvät toisiinsa. Mikäli saatavat liittyvät samaan oikeussuhteeseen, on kuittaminen mahdollista, vaikka vastasaatava olisikin vanhentunut.¹⁰⁷

Velan vanhentuminen ei kuitenkaan estä velkojaa saamasta suoritusta vakuudeksi annetusta velallisen omaisuudesta, jos velkojalla on olemassa pantti- tai pidätysoikeus lain velan vanhentumisesta 16 §:n mukaan. Vakuusoikeus tuo velkojalle kuitenkin suovaa vain siltä osin, kuin vakuuden arvo riittää velan suorittamiseen. Ylimenevältä osalta velkojalla ei ole oikeutta periä vanhentunutta saatavaansa. Lain velan vanhentumisesta 16 § koskee ainoastaan velallisen itsensä antamaa vakuutta, ei muiden antamia vakuuksia.¹⁰⁸ Lain velan vanhentumisesta 16 § 2 momentin mukaan, kun kauppahintaa koskeva velka vanhentuu raukeaa ehto, jonka mukaan myyjällä on maksun laiminlyönnistä purkaa kauppa tai vaatia kaupan kohde takaisin raukeaa, jos ehtoa ei ole kirjattu omistuksesta ja oikeuksista lain nojalla pidettävään rekisteriin.

Lain velan vanhentumisesta 17 §:n 1 momentin mukaan, jos velkojan saatava on otettu huomioon konkurssituomiossa, ei vanhentumisajan kuluminen estä maksun saamista konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta. Velkojalla on siis oikeus saada suoritus velasta konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, mikäli saatava on otettu huomioon konkurssituomiossa. Huomioon ottamisella tarkoitetaan sitä, että saatava on määrätty maksettavaksi konkurssituomiossa konkurssiin kuuluvan omaisuuden arvosta. Konkurssituomiolla vahvistettu oikeus konkurssipesään velan kuittaamiseksi ei vanhene.¹⁰⁹

Konkurssituomio koskee ainoastaan velkojan oikeutta konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen. Mikäli konkurssi koskee luonnollista henkilöä, on hän vastuussa velasta myös myöhemmin saamallaan omaisuudella, joka ei kuulu konkurssipesään.

¹⁰⁶ Utto 2009, 43.

¹⁰⁷ HE 187/2002, 67.

¹⁰⁸ HE 187/2002, 68.

¹⁰⁹ HE 187/2002, 69.

Lain velan vanhentumisesta 17 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen vahvistamassa maksuohjelmassa kukin saatava vanhentuu kunkin maksuerän osalta erikseen. Kun raukeamisesta on annettu lainvoimainen tuomio, katsotaan vanhentumisaika katkenneeksi. Kun tuomioistuin antaa lainvoimaisen päätöksen maksuohjelman raukeamisesta, myös vanhentumisaika katkeaa. Tällöin kaikkien velkajärjestelyyn sisältyvien saatavien vanhentumisaika alkaa kulua samasta ajankohdasta. Vanhentumisaika on kolme vuotta, mikäli siihen ei sovelleta erityistä vanhentumisaikaa. Mikäli velkojalla on suoritustuomio, on vanhentumisaika viisi vuotta.¹¹⁰

Mikäli velkojalla ja velallisella tulee riitaa velan vanhentumisesta, voi lain velan vanhentumisesta 18 §:n mukaan tuomioistuin tai jossakin muussa viranomaismenettelyssä ottaa tutkittavaksi se, onko velka vanhentunut. Tuomioistuin tai muu viranomainen ei ota kuitenkaan tutkittavaksi velan vanhentumista, ellei toinen asianosaisista esitä tällaista väitettä. Ulosottoviranomaisen on ilman asianosaisten huomauttamista otettava viran puolesta huomioon velan vanhentuminen ja sen vaikutukset.

17 Yhteenveto

Vanhentuminen yleisesti tarkoittaa jonkin oikeuden menettämistä ajan kulumisen vuoksi. Vanhentumisesta on säädetty sekä rikosoikeudessa että siviilioikeudessa ja se on merkittävässä osassa oikeuksien ja niiden menetyksien kannalta. Vanhentumista koskevan sääntelyn tarkoituksena on suojata asianosaisten oikeuksia ja vastata heidän tarpeisiinsa kohtuullisissa määrin-

Rikoksen selvittäminen on monivaiheinen prosessi. Rikosprosessi koostuu neljästä vaiheesta: esitutkinnasta, syyteharkinnasta, oikeudenkäynnistä ja rangaistuksen täytäntöönpanosta. Rikosprosessin tarkoituksena on selvittää, onko rikosta tapahtunut ja kuka on syyllistynyt kyseiseen rikokseen. Esitutkinta vaiheessa poliisi selvittää mitä on tapahtunut. Joskus esitutkinnan suorittaminen voi kestää pitkäänkin. Esitutkinnan jälkeen asia etenee syyteharkintaan, missä syyttäjä päättää käsitelläänkö rikosasiaa tuomioistuimessa vai tekeekö syyttäjä syyttämättä jättämispäätöksen. Mikäli syyttäjä nostaa asiassa syytteen, käsitellään asia tuomioistuimessa, joka harkitsee, onko näyttö syytettyä vastaan tarpeeksi painavaa, jotta hänet voidaan tuomita rikoksesta. Mikäli vastaajan katsotaan syyllistyneen rikokseen tuomioistuimen päätöksellä, tulee seuraavaksi kysymykseen rangaistuksen täytäntöönpano.¹¹¹ Rikos tai siihen liittyvä seuraamus voi rikoslain 8 luvun nojalla vanhentua missä vaiheessa rikosprosessia vain.

¹¹⁰ HE 187/2992, 69.

¹¹¹ Oikeus.fi 2021, 2.

Rikosoikeudellisia vanhentumisen muotoja on syyteoikeuden vanhentuminen, tuomitsemisoikeuden vanhentuminen sekä rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentuminen. Rikosoikeudellisessa vanhentumisessa rangaistuksen ja siihen liittyvien vanhentumisaikojen on oltava suhteessa rikoksen vakavuuteen ja tekopäivästä kuluneeseen aikaan. Siksi kaikista rikosoikeudellisista vanhentumisen muodoista on erikseen lainsäädännössä säännellyt vanhentumisajat. Kaikissa rikosoikeudellisen vanhentumisen muodoissa, rikoksista missä ankarin säädetty rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus syyteoikeus, mahdollisuus tuomita rangaistus tai rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus ei vanhene koskaan vaan tällaisista rikoksista on aina mahdollista tuomita rangaistus ja panna se täytäntöön. Rikosoikeudellisesta vanhentumisesta säädetään kokonaisuudessaan rikoslain 8 luvussa.

Syyteoikeuden vanhentuminen on Suomessa yleisin syy rikosoikeudellisen oikeuden vanhentumiselle. Mitä vakavampi rikos, sitä pidempi syyteoikeuden vanhentumisaika on. Hallitus on esityksessään 45/2001 todennut, että rikoksen vakavuuden on oltava suhteessa syyteoikeuden vanhentumisaikaan. Tämä oikeusperiaate on omaksuttu Suomen lainsäädännössä. Syyteoikeiden vanhentumisen laskeminen alkaa rikosentekopäivästä. Mikäli rikoslaisessa teon tunnusmerkistö edellyttää tietyn seuraamuksen täyttymistä, alkaa syyteoikeus vanhentua tuosta päivästä, jolloin seuraamus on toteutunut.

Rikokset, mistä ankarin säädetty rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, syyteoikeus ei vanhene koskaan, kun taas esimerkiksi teoista, mistä ankarin säädetty rangaistus on sakko-rangaistus tai enintään vuosi vankeutta syyteoikeus vanhenee kahdessa vuodessa. Mitä lievempi teoksi rikos katsotaan, sitä lyhyempi on syyteoikeuden vanhentumisaika. Tätä on perusteltu hallituksen esityksessä HE 45/2001 muun muassa sillä, että esitutkinnan suorittaminen ja syytteen kokoaminen on helpompaa näpistysrikoksesta, kuin laajasta veropetos kokonaisuudesta.

Syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa, kun vastaajalle annetaan tiedoksi haaste tai kun häntä vastaan on oikeudessa esitetty vastaajan läsnä ollessa häntä koskeva rangaistusvaatimus. Vaikka asian käsittely estyisi vastaajan poissaolosta huolimatta, ei syyteoikeus asiassa enää voi vanhentua.

Syyteoikeus vanhentuu rikoksesta riippuen jo mahdollisesti kahdessa vuodessa. Siksi olisi kohtuutonta, että esimerkiksi syyteoikeus vanhenisi jo asian esitutkinta vaiheessa. Tämän vuoksi syyteoikeuden vanhentumisen jatkaminen on myös mahdollista. Aina vastaajaa ei ole mahdollista tavoittaa ja erityisesti asianomistaja rikoksissa kuten pahoinpitelyissä on haluttu ottaa huomioon myös asianomistajan etu. Tämän vuoksi lainsäädäntöön on lisätty kohta, jonka mukaan syyteoikeuden vanhentumista voi jatkaa kerran yhdellä vuodella. Syyteoikeuden vanhentumisen jatkamista on haettava tuomioistuimelta. Jotta syyteoikeuden vanhentumisen määräaika voitaisiin jatkaa, tulee joku seuraavista kriteereistä täytyä rikoslain 8 luvun 4 §:n

mukaan: rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa vieviä toimenpiteitä ja esitutkinta olisi tämän vuoksi syyteoikeuden vanhentuessa keskeneräinen, rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään, rikoksesta epäilty pakoilee tai jos tärkeä yleinen etu vaatii vanhentumisajan jatkamista.

Mikäli syyteoikeus asiassa on vanhentunut ja vastaajaa ei voida enää syyttää rikoksesta syyteoikeuden vanhentumisen takia, ei asianomistajan mahdollinen korvausvaatimus välttämättä vielä vanhene. Vahingonkorvausvaatimuksista säädetään kuten laissa velan vanhentumisesta säädetään. Asianomistajalla on oikeus laittaa vahingonkorvaus vaade erillisenä hakemusasia vireille käräjäoikeuteen. Vaikka vastaajaa ei voida enää rikoksesta tuomita syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen, on asianomistajalla olemassa näin ollen vielä keinoja saada itselleen oikeutta, mikäli hän sitä haluaa. Näin myös asianomistajan oikeusturvaa on parannettu.

Tuomitsemisvanhentumisen tarkoituksena on estää yhden asian vireillä olo kohtuuttoman kauan. Vaikka syyteoikeuden vanhentuminen olisi katkaistu, on mahdollista, että rangaistuksen tuomitsemiselle on olemassa este, sillä kyseinen vanhentumisen muoto estää rangaistuksen tuomitsemisen vastaajalle. Rangaistuksen tuomitsemisen on mahdollista rikoslain 8 luvun 6 §:ssä säädettyjen määräaikojen puitteissa. Tuomitsemisen estävän vanhentumisen määräajat määritellään rikoksen vakavuuden mukaan, siten että rikoksesta ei voi tuomita rangaistusta joko kolmessakymmenessä vuodessa, kahdessakymmenessä vuodessa tai kymmenessä vuodessa. Kuten edellä mainittu, kuitenkin rikos, mistä ankarin säädetty rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus, rangaistuksen tuomitsemisoikeus ei vanhene koskaan. Mikäli vastaajaa ei tuomita määräaikojen puitteissa, esimerkiksi asian käsittelyn vuoksi yleisissä oikeusasteissa, tuomittu rangaistus raukeaa.

Rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentuminen estää nimensä mukaisesti tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanon. Rikoslain 8 luvun 10 §:ssä on niin ikään säädetty rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentumisen määräajoista. Tuomituissa elinkautisissa rangaistuksissa, rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus ei vanhene koskaan. Muuten rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhenee tuomitun rangaistuksen vakavuuden mukaan joko kahdessakymmenessä vuodessa, viidessätoista vuodessa, kymmenessä vuodessa tai viidessä vuodessa. Mitä ankarampi rangaistus, sitä pidempään rangaistus on mahdollista panna täytäntöön. Rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden vanhentuminen tulee yleensä kysymykseen tilanteissa, missä rikosta käsitellään korkeimmassa oikeudessa asti, jolloin asian ratkaisemiseen kuluu paljon aikaa.

Rikoslain 8 luvun 7 §:ssä on säädetty muista rikosoikeudellisten seuraamusten vanhentumisesta esimerkiksi yhteissakon ja uhkasakon vanhentumisesta. Yhteisösakko vanhentuu viidessä vuodessa ja tuomittu uhkasakko vanhentuu kahdessa vuodessa. Mikäli vastaajalle tuomitaan ehdollinen vankeusrangaistus, lykkääntyy rangaistuksen täytäntöönpano-oikeuden

vanhentuminen koeajan pituudella. Koeaika on yhdestä vuodesta kolmeen vuoteen. Mikäli siis tuomitun ehdollisen vankeusrangaistuksen, minkä koeajaksi on määrätty yksi vuosi, täytäntöönpano-oikeus vanhentuisi kymmenessä vuodessa, lisätään siihen vielä koeajan pituus, eli rangaistuksen täytäntöönpano-oikeus vanhentuu tosiasiallisesti yhdessätoista vuodessa.

Vastaajan menehtyessä sakkorangaistus tai tuomittu uhkasakko raukeavat. Kuitenkin tilanteessa, missä tuomitun eläessä hänen omaisuutta koskien on aloitettu ulosmittaus, ulosmittaus on kohdistettava tuomitun kuolinpesään, mikäli ulosmittaus ei olisi kuolinpesän kannalta kohtuutonta.

Lakia velan vanhentumisesta on ankarasti velvoittava laki ja sitä ei soveltaa velallisen haitaksi. Velan vanhentumista koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu vuonna 2002, ja uudistusten tarkoituksena on ollut suojata velallisen ja velkojan oikeusturvaa, sekä luottamusta vallitsevaan oikeustilaan. Velka lakkaa pääsääntöisesti ajan kulumisen ja velkojan passiivisuuden takia, eli tämä tarkoittaa sitä, että velkoja ei aktiivisesti suorita vaadittavia toimenpiteitä velan vanhentumisen estämiseksi. Velallisen kannalta olisi kohtuutonta pitää velka voimassa ilman vanhentumisen katkaisemista, sillä velallinen ilman perintätoimia alkaa luottaa velan suoritusvelvollisuuden lakaneen. Velan vanhentuminen velkojan passiivisuuden takia on Suomessa yleisesti omaksuttu oikeusperiaate.

Laki velan vanhentumisesta on yleislaki, jota noudatetaan, ellei toisessa säädöksessä ole eripituisesta vanhentumisajasta säädetty. Esimerkiksi shekkilaissa on säädetty erillisestä vanhentumisajasta, jolloin lakia velan vanhentumisesta ei noudateta shekkilaissa sovellettaviin saattaviin. Lakia velan vanhentumisesta ei sovelleta myöskään muun muassa veroon tai muihin julkisiin maksuihin.

Velan yleinen vanhentumisaika on kolme vuotta. Velan vanhentumisen alkamisajankohta on sidottu lainsäädännöllä velan eräpäivään. Tämä tarkoittaa siis sitä, että velan vanhentumisaika alkaa siitä, kun velan eräpäivä on mennyt, mikäli velan eräpäivä on etukäteen velallista sitovasti sovittu. Mikäli velan eräpäivästä ei ole sovittu, velan vanhentumisaika alkaa siitä, kun velallinen on saanut velkojalta suorituksen.

Mikäli siis velan vanhentumista ei katkaista asianmukaisesti, velka vanhentuu ennen ulosotto-perusteen hankkimista kolmessa vuodessa ja viidessä vuodessa ulosotto-perusteen hankkimisen jälkeen. Velan vanhentumisen voi katkaista joko vapaamuotoisesti tai oikeudellisesti. Kun velan vanhentuminen on katkaistu, alkaa katkaisutoimesta kulua uusi samanpituinen vanhentumisaika. Velan vanhentumisen katkaiseminen on oikeustoimi, joka vaikuttaa velkojan ja velallisen väliseen oikeussuhteeseen. Tämän vuoksi katkaisutoimessa on selvästi ilmoitettava, kuka velallinen on ja mistä velasta on kyse. Velan vanhentuminen on myös katkaistava ennen kuin

velka on vanhentunut ja velallisen on saatava tietoonsa muistutus velasta, ennen kuin velka on lain mukaan vanhentunut.

Velan vanhentumisen vapaamuotoinen katkaisutoimi voi olla esimerkiksi muistutus velalliselle velasta tai velallisen suoritus velkojalle velasta. Mikäli velkojan ja velallisen välille tulee riittää siitä, onko velka vanhentunut vai onko sen vanhentuminen katkaistu asianmukaisesti, näyttötaakka vanhentumisen katkaisusta on velkojalla. Mikäli velkoja ei pysty näyttämään toteen sitä, että hän olisi katkaissut velan vanhentumisen, katsotaan velka vanhentuneeksi.

Oikeudellisia katkaisutoimia on muun muassa ulosottoasian vireille laitto, kanteen nostaminen käräjäoikeuteen tai julkinen haaste. Oikeudelliset katkaisutoimet ovat pääasiassa viranomaismenettelyä muun muassa velan oikeudellinen katkaisu onnistuu nostamalla velallista vastaan kanteen tuomioistuimeen. Jotta oikeudellinen katkaisutoimi olisi pätevä on velkojan tai velkojan asiamiehen nostettava kanne tai pyydettävä ratkaisuehdotusta velallista kohtaan. Mikäli kanne nostetaan esimerkiksi velan takaajaa vastaan, ei katkaisutoimi ole oikeustoimena pätevä ja velan vanhentumisen ei katsota katkenneen.

Lainsäädäntöä koskien velan vanhentumista on uudistettu vuonna 2015 ja silloin lainsäädäntöön on lisätty kohta, missä säädetään velan lopullisesta vanhentumisesta. Tämän tarkoituksena on estää velan perimisen jatkuminen kohtuuttoman pitkän ajan. Käytännössä velan periminen on kuitenkin mahdollista hyvin pitkän ajankin jälkeen velan syntymisestä, mikäli velkoja katkaisee velan vanhentumisen asianmukaisesti, ennen kuin velka on vanhentunut.

Velan vanhentumisen jatkamiselle ei voi hakea määräajan pidennystä, toisin kuin esimerkiksi käräjäoikeudessa vireillä olevan hakemusasian lausuman toimittamiselle. Tämä on puoltaa sitä, että laista velan vanhentumisesta ei saa poiketa velallisen vahingoksi

Velka vanhentuu lopullisesti viidessätoista, kahdessakymmenessä tai kahdessakymmenessä vuodessa riippuen siitä kuka velkaa perii ja onko velasta annettu lainvoimainen ulosottope-
ruste. Mikäli velan perijä on luonnollinen henkilö, on velan lopullinen vanhentumisaika hie-
man pidempi. Uudella lainsäädännöllä haluttiin estää se, että velkaa ei voida periä loputto-
miin.

Velan lopullinen vanhentuminen tarkoittaa sitä, että velallisen velvollisuus suorittaa velko-
jalle lakkaavat. Velan vanhennuttua velan vanhentumisen määräaikaa ei voi enää jatkaa. Kun
velka on vanhentunut, velkojalla ei ole enää oikeutta periä velalliselta velkaa suoritettavaksi.
Mikäli velallinen kuitenkin tekee velkojalle suorituksen velasta, ei velkoja ole velvollinen pa-
lauttamaan kyseistä suoritusta velalliselle, vaikka suoritus olisikin tehty velallisen erehdyk-
sestä.

18 Pohdintaa

Vanhentumista koskevaa lainsäädäntöä tutkiessa on selvinnyt, kuinka moninainen, laaja ja tärkeä osa vanhentuminen on Suomen lainsäädännössä. Vanhentumista koskevaa lainsäädäntöä on säädelty Suomessa sekä rikosoikeudellisen, että siviilioikeudellisen vanhentumisen osalta. Lainsäädännön säatelemisen päätarkoituksena on ollut kehittää lainsäädäntöä siten, että se olisi kaikkien osapuolten näkökulmasta suotuisa sekä korjata aiemmassa lainsäädännössä olleita ongelma kohtia. Tämä on otettu huomioon kaikessa vanhentumista koskevassa lainsäädännössä. Suomalaisessa lainvalmistelu aineistoissa on todettu, että rikoksista tuomitseminen pitkän ajan kuluttua rikoksen tapahtumisesta sekä saatavien kohtuuttoman pitkä periminen ei ole kohtuullista kenenkään asianosaisten näkökulmasta, minkä vuoksi lainsäädäntöön on sisällytetty vanhentumista koskevaa sääntelyä sekä rikos- että siviilioikeudellisissa asioissa.

Sekä rikos- että siviilioikeudellista vanhentumista koskeva lainsäädäntö sisältää moninaisia säännöksiä, jotka antavat osapuolille mahdollisuuksia myös estää jonkin oikeuden vanhentuminen ja näin ollen sen menettäminen. Vaikka lainsäädäntö onkin moninaista ja antaa mahdollisuuksia asianosaisille, on lainsäädäntö vanhentumista koskien hyvinkin yksiselitteinen.

Rikos- ja siviilioikeudellinen vanhentuminen on tärkeä osa Suomen lainsäädäntöä. Sen tarkoituksena on turvata asianosaisille kohtuullinen ja joutuisa asiankäsittely. Lisäksi vanhentumista koskevalla lainsäädännöllä pyritään turvaamaan yksilön luottamusta vallitsevaan oikeusjärjestelmään. Vanhentumista koskevalla lainsäädännöllä suojataan myös yksilön oikeusturvaa sekä on vahvistettu yksilön perustuslaillisia oikeuksia muun muassa oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä.

Rikosoikeudellisen vanhentumisen perusteluissa hallituksen esityksessä HE 45/2001 vedotaan oikeudenmukaiseen käsittelyyn. Perustuslain 2 luvun 21 §:n mukaan, jokainen on oikeutettu saamaan asiansa asianmukaisesti käsitellyksi tuomioistuimessa. Ajan kuluessa todisteet henkilön syyllisyydestä heikkenevät, muun muassa todistajien muistikuvat heikkenevät ajan kuluessa. Rikoksesta tuomitseminen pitkän ajan kulutta rikoksen tapahtumisesta, voisi näin ollen vaarantaa syytetyn perustuslakiin kirjoitettuja oikeuksia.

Vanhentumista koskevan sääntelyn sekä asianosaisten kannalta prosessin joutuisuus on tärkeää heidän oikeusturvaansa vedoten. Rikosoikeudellisen vanhentumisen sääntelyn perustana on ollut nopeasti tuomitseminen sekä se, että rangaistuksen on oltava sopivassa suhteessa rikoksen vakavuuteen, sekä rikoksesta kuluneeseen aikaan. Lisäksi tärkeänä perusteluna rikosoikeudellisen vanhentumisen sääntelyssä on ollut johdonmukaisuus ja prosessin selkeys. Velan vanhentumista koskevan sääntelyn perusteena on taas pohdittu velallisen kannalta kohtuuttoman pitkää ulosottomenettelyä, minkä vuoksi lainsäädäntöön on tehty lisäys velan lopullisesta

vanhentumisesta. Vanhentumista koskevan lainsäädännön perusteena on myös ollut turvata asianosaisten perustuslaillisia oikeuksia.

Rikosoikeudellisen vanhentumisen osalta yhteiskunta on kuitenkin katsonut, että erittäin vakavista rikoksista, vaikka rikoksen tekemisestä on kulunut aikaa, rikosoikeudellisten seuraamusten vanhentuminen olisi kohtuutonta. Vakavissa rikoksissa, mistä ankarin säädetty rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus esimerkiksi murha rikoksessa, rikosoikeudelliset seuraamukset eivät vanhene koskaan. Vaikka rikosoikeudelliset seuraamukset vanhentuisivat, on kaikissa rikoksissa ja niiden vanhentumisessa otettu kuitenkin teon vakavuus huomioon. Mitä vakavampi rikos on Suomen lainsäädännön mukaan, sitä pidempi määräaika rikosoikeudellisten seuraamusten vanhentumisella on. Tätä koskevalla lainsäädännöllä on otettu sekä yhteiskunnan, että asianomistajien etu huomioon.

Lainsäädäntö koskien sekä siviili- että rikosoikeudellista vanhentumista tuntuu olevan kuitenkin velallisen tai vastaajan puolella ja eduksi. Lainsäätäjän näkökulmasta erityisesti vastaajan tai velallisen oikeusturva tuntuu olevan vaarannettuna ajankulumisen vuoksi. Näin ollen lainsäädäntö voi tuntua jokseenkin perusteettomalta ja kohtuuttomalta velkojan tai asianomistajan näkökulmasta.

Laista velan vanhentumisesta ei saa poiketa velallisen vahingoksi, ellei asiasta ole erikseen sovittu. Mikäli velallinen ei ole halukas suorittamaan velkaa takaisin velkojalle, on velan takaisin saanti käytännössä yksin velkojan harteilla. Velkoja on itse velvollinen huolehtimaan siitä, että velka ei vanhene. Velkojan on katkaistava velan vanhentuminen joko vapaamuotoisesti tai oikeudellisesti. Vapaamuotoinen katkaisutoimi voi olla esimerkiksi muistutus velalliselle velasta. Velan katsotaan kuitenkin vanhentuneen vasta kun velallinen on saanut muistutuksen tietoonsa. Tämän varmistaminen voi olla joissakin tapauksissa haastavaa. Oikeudellisia katkaisutoimia taas on esimerkiksi kanteen nostaminen tuomioistuimeen tai ulosottoviranomaiselle. Tästä voi aiheutua velkojalle lisäkuluja velan takaisin perimiseksi. Lähtökohtaisesti kuitenkin velkoja on antanut velalliselle lainan omasta vapaasta tahdostaan. Näin ollen se, että velkojalta odotetaan toimenpiteitä velan takaisin saanniksi voi tuntua velallisen näkökulmasta katsottuna joissain tilanteissa epäoikeudenmukaiselta. Tässä jää pohdittavaksi se, voidaanko lainsäädäntöä pitää kohtuullisena velkojan näkökulmasta katsottuna.

Rikosoikeudellisen vanhentumisen osalta taas tietyissä rikoksissa esimerkiksi näpistyksissä ja huumausaineen käyttörikoksissa syyteoikeus vanhenee jo kahdessa vuodessa ja kun syyteoikeus vanhentuu, vanhenee samalla myös muut rikosoikeudelliset oikeudet. Syyteoikeuden vanhentumista koskevaa määräajalle on mahdollista hakea jatkoa, mutta pienissä rikoksissa syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen voi tuntua tarkoituksettomalta. Kovinkaan usein niin sanotuissa lievissä rikoksissa syyteoikeuden vanhentumiselle ei haeta jatkoa tai mikään syyteoikeuden vanhentumisen jatkamisen edellytyksistä ei täyty. Tällöin vastaaja onnistuu

pakoilemaan seuraamukset omista tekemisistään ja luottamus oikeusjärjestelmään voi horjua. Erityisesti rikoksesta epäilty voi saada sen käsityksen, että yhteiskunnan yhteisiä sääntöjä on mahdollista rikkoa ilman seuraamuksia ja näin ollen rikoksen uusimisen kynnyks madaltuu.

Rikosoikeudellinen vanhentuminen, erityisesti syyteoikeuden vanhentuminen, voidaan katsoa olevan asianomistajan näkökulmasta jokseenkin epäoikeudenmukaista. Asianomistajalla voi olla omat korvausvaatimuksensa asian suhteen. Mikäli syyteoikeus vanhenee, ei syyttäjä enää aja kyseessä olevaa rikosasiaa eteenpäin. Yleensä rikokseen perustuvat korvausvaatimukset käsitellään rikosasian yhteydessä. Korvausvaatimukset voidaan kuitenkin käsitellä myös erillisenä hakemusasiana käräjäoikeudessa. Mikäli asianomistaja siis haluaa asiassa korvausvaatimuksia, on oikeudelliset toimet yksin asianomistajan käsissä. Mikäli korvausvaatimukset siis käsitellään erikseen, käsitellään se hakemusasiana rikosasiasta erillisenä. Hakemuksen vireille laittanut taho joutuu maksamaan valtiolle oikeudenkäyntikulmaksun, joka on asiasta riippuen joitain satoja euroja. Näin ollen asianomistajan näkökulmasta rangaistus- ja korvausvaatimuksista luopuminen voi tuntua järkevämmältä, vaikka todellisuudessa tämä ei välttämättä olisi asianomistajan oma tahto.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Boucht, J & Frände, D. 2019. Suomen rikosoikeus: rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu 2019.

Bräysy, P. 2015. Velan lopullisesta vanhentumisesta. Defensor Legis N:o 6/2005.

Erkkilä, M & Ojala, J & Räike, P. Juridiset asiakirjamallit. Edita Publishing Oy 2007.

Frände, D. 2005. Yleinen rikosoikeus. Porvoo: Bookwell Oy.

Frände, D. 2008. Yleinen rikosoikeus. Edita Publishing Oy

Frände D, Matikkala J, Tapani, J, Tolvanen, M, Viljanen P, Wahlberg M. 2018. Keskeiset rikokset.

Heinonen, O. 2004. Rikosoikeus. Helsinki: WSOYpro 2004-

Helenius, D & Linna, T. 1983. Siviili- ja rikosprosessioikeus. Alma Talent 2021.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17: Helsinki 2011.

Kaisto, J. 2005. Lainoppi ja oikeusteoria: oikeusteorian perusteista aineellisen varallisuusoiden näkökulmasta. Edita Publishing Oy 2005.

Linna, T. 2008. Ulosottokaaren pääkohdat. Talentum Mediat Oy:Helsinki.

Saarnilehto, A. 2004. Vanhentumislaki WSOY; Vantaa.

Saarnilehto, A. 2012. Rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen vanhentumisesta. Edilex 2012.

Saarnilehto, A. 2015. Uusi velan lopullinen vanhentuminen. Oikeustieto 3/2015.

Saarnilehto, A & Linna, T. Velan vanhentuminen. 2016. Alma Talent: 2016.

Tapani, J & Tolvanen, M. 2013. Rikosoikeuden yleinen osa: vastuuoppi. Helsinki: Talentum 2013.

Tolvanen, M. 2006. Rikosoikeudellisen vanhentumisen ongelmia. Defensor Legis N:o 3/2006.

Uitto, T. 2009. Maksuvelvollisuuden lakkaamisesta. Kiinteistöalan kustannus Oy: 1.painos.

Virtanen, P. 2011. Vahingonkorvaus: laki ja käytännöt. Bookwell: Porvoo 2011.

Sähköiset

Oikeus.fi. 2021. Mitä rikosprosessissa tapahtuu? Viitattu 27.5.2021.

<https://oikeus.fi/fi/index/asiatjapalvelut/rikoksenuhrille/lapsirikoksenuhrina/mitarikosprosessissatapahtuu.html>

Virallislähteet

HE 45/2001. Hallituksen esitys eduskunnalle rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 83/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 187/2002. Hallituksen esitys Eduskunnalle velan vanhentumisesta julkista haastetta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Oikeuskäytäntöä

Itä-Suomen HO 2.2.2021 Nro 44

Vaasan HO 23.2.2021 Nro 85

Korkeimman oikeuden päätös. KKO:2012:100.

Korkeimman oikeuden päätös. KKO:2020:78